

این یک سیاهچاله است!

دانش بدون مرز

جناب البرت و لنون افتاده اند
توش!

سیاهچاله

با احتیاط بریم
نزدیک ببینیم!

فکر میکنی بتوانیم
آلبرت کاری بکنیم؟

نوشته‌ی: ژان - پییر پتی

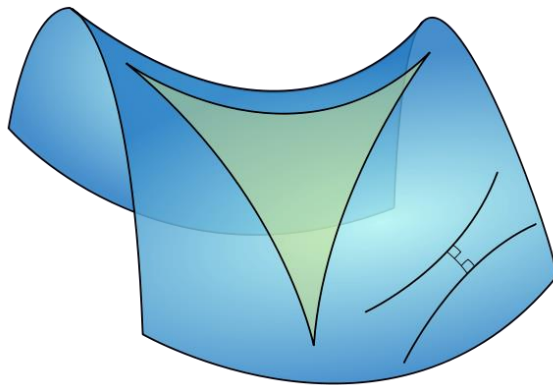
غیر ممکن است، بنظر نمی
آید که خط ژئودزی ما خط
ژئودزی آنها را قطع کند.

برگردان: دکتر شیرزاد کلهری

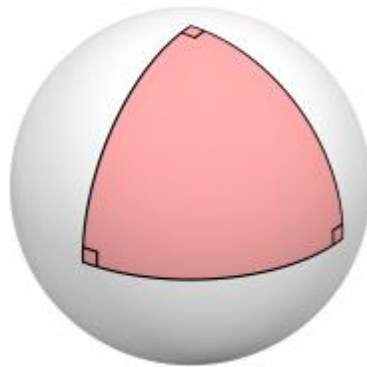
تقدیم به مادرم که همیشه مهربان است

پیشگفتار مترجم:

این کتاب توضیح بسیار زیبا و بصورت تصویری انحناهای کیهانی است و برای خوانندگانی نوشته شده که برایشان تصویر سازی ذهنی این جهانها مشکل است. در حقیقت بیان تصویری جهانی است که بصورت ریاضی توسط بزرگانی چون اقلیدس، لباچفسکی و ریمان بیان شده‌اند. همه‌ی ما با جهانی که یک عمر عرصه‌ی ریاضیات را قبضه کرده بود. یعنی جهان هندسه‌ی اقلیدسی آشنا هستیم. در مدرسه آموزگاران دلسوز بما یاد داده‌اند که این هندسه روی چه پایه‌ی اساسی بنیان شده است. همواره بر ایمان گوشزد کرده‌اند که «از یک نقطه واقع در خارج یک خط، تنها می‌توان یک خط بموازیات آن رسم کرد، نه بیش!» این اصل پایه‌ی ریاضیات کهن را سالهای سال محکم نگهداشت و باعث شد که ما به ریاضیات نوین دست بیابیم. لوباچفسکی ریاضیاتی با انحنای منفی را بنیاد نهاد که در آن مثلا مجموع زوایای یک مثلث کمتر از 180 درجه است. شکل زیر (بر گرفته از گوگل) را نگاه کنید:

و سپس ریمان جهانی با انحنای مثبت را پیش کشید که در آن مثلثها دارای مجموع زوایای بیش از 180 درجه می‌باشند. شکل زیر (بر گرفته از گوگل) را نگاه کنید:

این اشکال بظاهر ساده، ریاضیاتی بسیار پیچیده را پیش کشیده، حل کردند. بدون این ریاضیات شاید نسبیت اینشتاین هرگز بنا نمی‌شد و اگر هم بنا می‌شد نه قابل درک بود و نه می‌شد از آن استفاده کرد. استفاده از این ریاضیات ما را تا درک سیاهچاله‌ها پیش می‌برد. در این کتاب همراه با ژان - پی یر پتی **Jean-Pierre Petit** این جهان را مشاهده خواهیم کرد.

ژان - پی پتی

ژان - پی پتی متولد 1937 در فرانسه است. وی اکنون پروفیسور بازنشسته فیزیک کیهانشناختی و عضو افتخاری مرکز ملی پژوهشهای علمی در رصدخانه ی مارسی در فرانسه است. رشته ی اصلی وی مکانیک سیالات، تئوری جنبشی گازها، فیزیک پلاسما و کاربرد آن روی ماگنوهیدرودینامیک و تولید انرژی است. ایشان بهمان اندازه در توپولوژی و فیزیک نجومی و کیهانشناسی صاحب نظر است.

ترجمه ی این کتاب بدون حمایت و پشتیبانی همسرم خانم گوهر نظریان امکان ناپذیر بود. از ایشان بیاس مهربانی ها و حمایت های بیدریغشان تشکر می کنم.

در پایان خواهش می کنم که از این کتاب استفاده ی مالی نشود ولی اگر کسی خواست کمک مالی بکند به سایت جناب آقای ژان پییر پتی رفته و به حساب ایشان برای کمک به دانش بدون مرز وجهی واریز کند.

سایت ایشان است:

<http://www.savoir-sans-frontieres.com>

برای کیهان بزرگ

کیهان...

کیهان...

جناب آلبرت!

سوفی؟

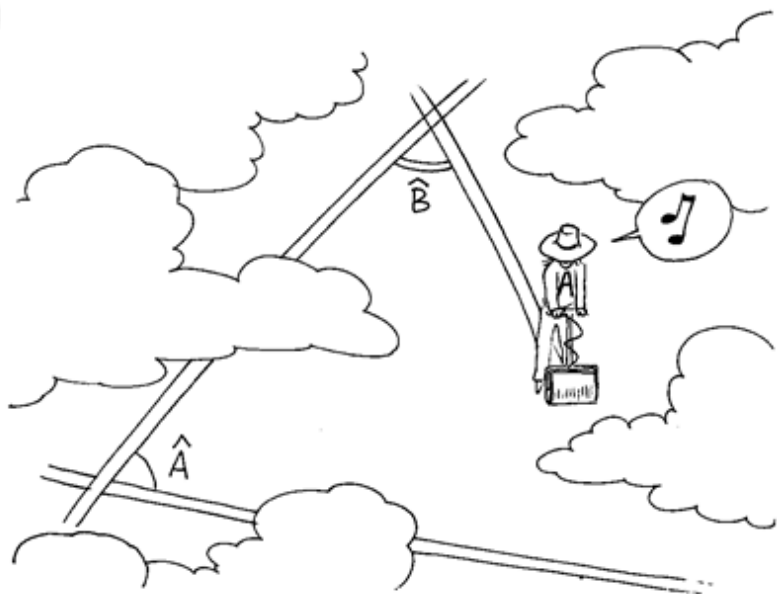
هووم

دوباره این ابر ضخیم

برای بار چندم آنسلم بر می خیزد و برود تا جهان مه آلود را ارزیابی کند...

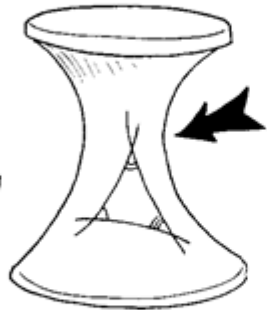

با همین دستگاه است که آنسلم توانست ضلع یک سطح را رسم کند. با سه ضلع می توان یک مثلث رسم کرد:

یک مساحت فضایی است با دو بعد. یعنی اینکه دو تا اندازه لازم است تا جایگاه یک نقطه را روی آن تعیین کنیم، دو محور مختصات.

حال نگاه کنیم ببینیم که فضا اقلیدسی است یا نه! اگر اقلیدسی باشد بایستی مجموع زوایای مثلث من 180 درجه باشد

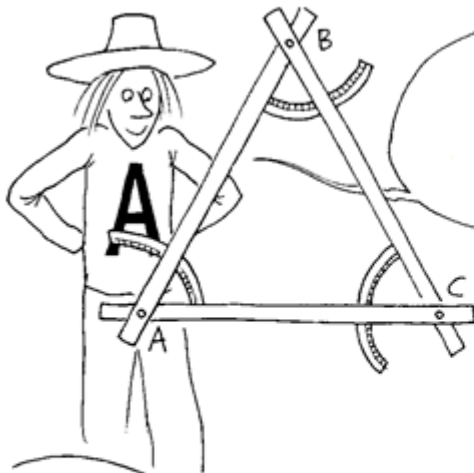

هنگامیکه فضا انحنا منفی داشته باشد مجموع زوایای مثلث کوچکتر از 180 درجه می شود.

در فضایی که انحنا مثبت دارد مجموع زوایای مثلث بزرگتر از 180 درجه می شود

جهانی با انحنای متغیر

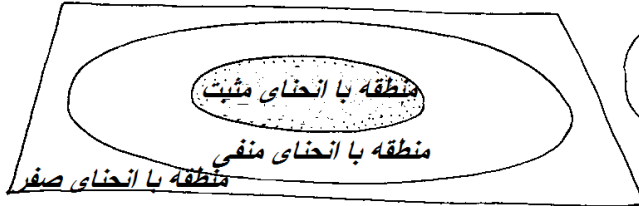
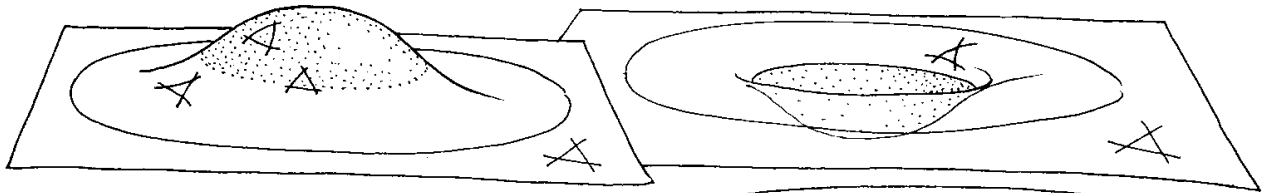
من وسیله ای برای اندازه گیری انحنایها پیدا کرده ام. این وسیله شامل سه صفحه ی نازک است که می تواند براحتی روی مهره های A, B, C جابجا شود.

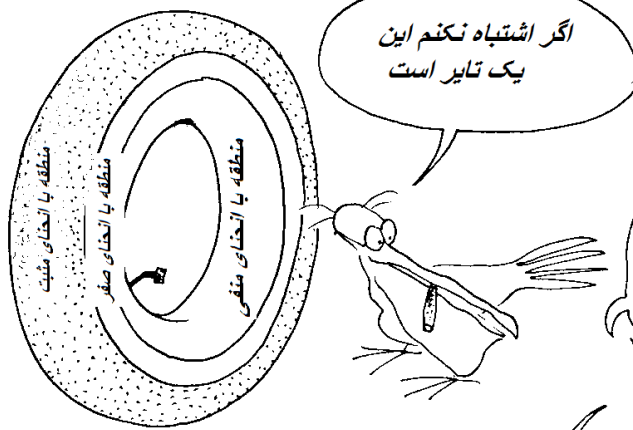
فقط کافیست که آنرا روی سطح مورد نظر بگذاریم و با نقاله هانی که در سه راس آن نصب شده است زوایا را اندازه بگیریم.

این برآمدگی که روی این صفحه می بینید شامل منطقه‌ای مرکزی با انحنای مثبت است، که بوسیله‌ی منطقه‌ای با انحنای منفی احاطه شده است.

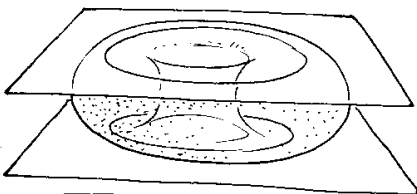

از نقطه نظر انحنای حفره مثل بلندی دیده می شود

اگر اشتباه نکنم این یک تایر است

آره، یک نوار با انحنای مثبت، یک نوار دیگر با انحنای منفی، که بوسیله‌ی مرزی با انحنای صفر از هم جدا شده‌اند.

اون آخری که نام برده شد آنزمان بهتر مشخص می شود که تیوب را بین دو صفحه ساندویچ کنیم

تیرسیاس عزیزم، آیا متوجه شدی که پوسته‌ی تو یک فضای دو بعدی با انحنای متغیر است؟

لئون، تیرسیاس را راحت بزار!

نقاط مخروطی

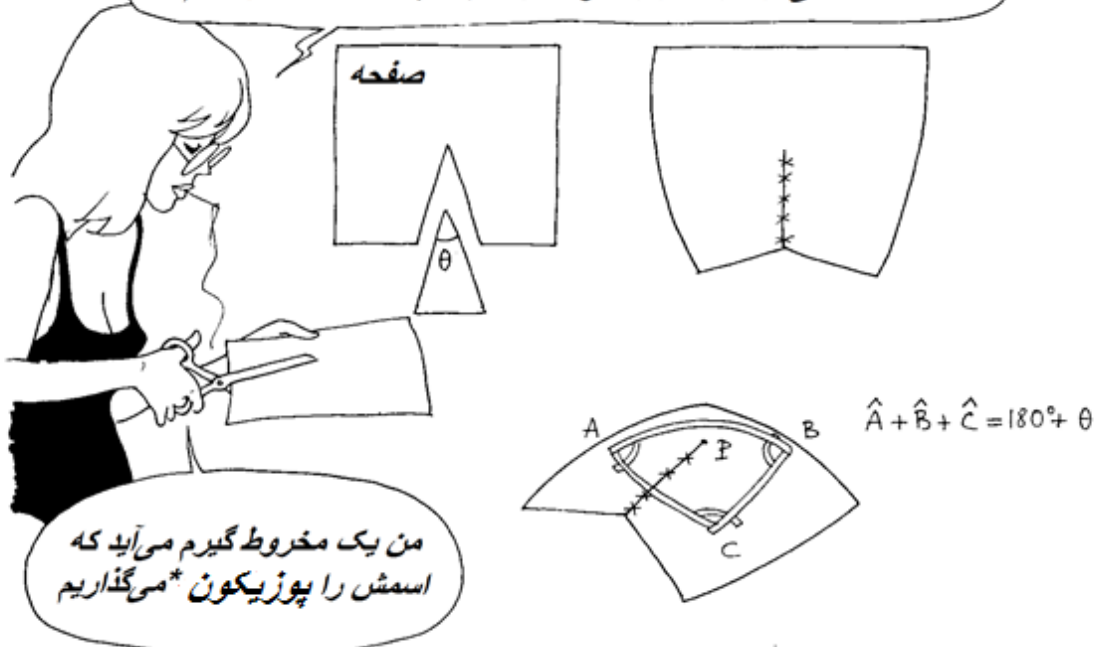

سوفی، چه اتفاقی می‌افتد؟ اگر مثلث روی ابزار شامل نقطه‌ی P نباشد؟
هان انحنا را صفر را نشان می‌دهد.

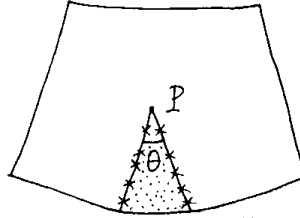
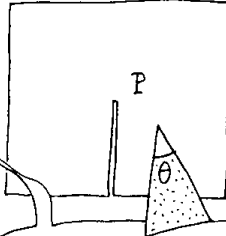
یک نقطه‌ی مخروطی است. اینجا رو نگاه کن، حالا یک صفحه برمی‌دارم و مثلثی از آنرا با زاویه θ می‌چینم، سپس آنجا را می‌دوزم.

شما می‌توانید با یک تیکه کارتون آنرا امتحان کنید. یک نوار چسب به شما کمک می‌کند که خطوط هندسی را رسم نمایید.

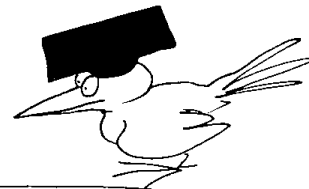
*پوزیکون بمعنی مخروط با انحنا مثبت بکار برده شده ما از این به بعد آنرا بطور خلاصه مخروط مثبت خواهیم نامید.

خوب. پس حتی اگر مثلث من نکاش هم روی یک شکل مخروطی باشد
باز همچنان مجموع زوایا بیشتر از 180 درجه خواهد بود!

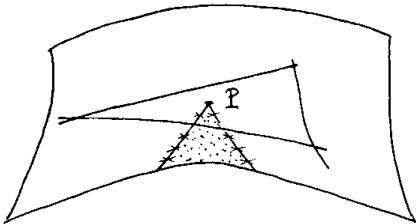

قدری صبر کن! حال می‌خواهم صفحه‌ام را ببرم و
این‌دفعه به جایش یک مثلث با زاویه θ بدوزم.

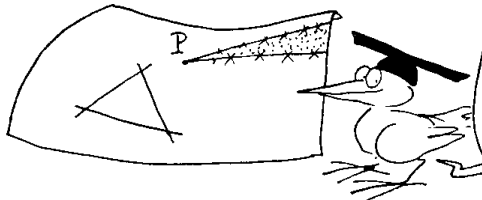
این حالا یک
مخروط منفی می‌شود.

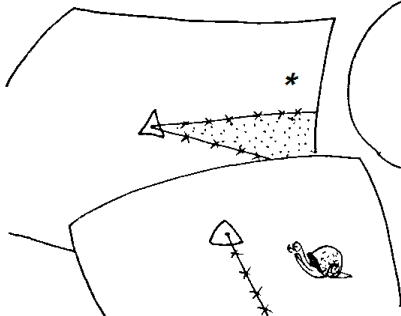
یکبار دیگر مثلث ما شامل نقطه P می‌شود
اما این‌دفعه مجموع زوایای ما $180 - \theta$
است.

اما این بار هم که نقطه‌ی ما خارج مثلث
قرار گرفته مجموع زوایا 180 درجه است

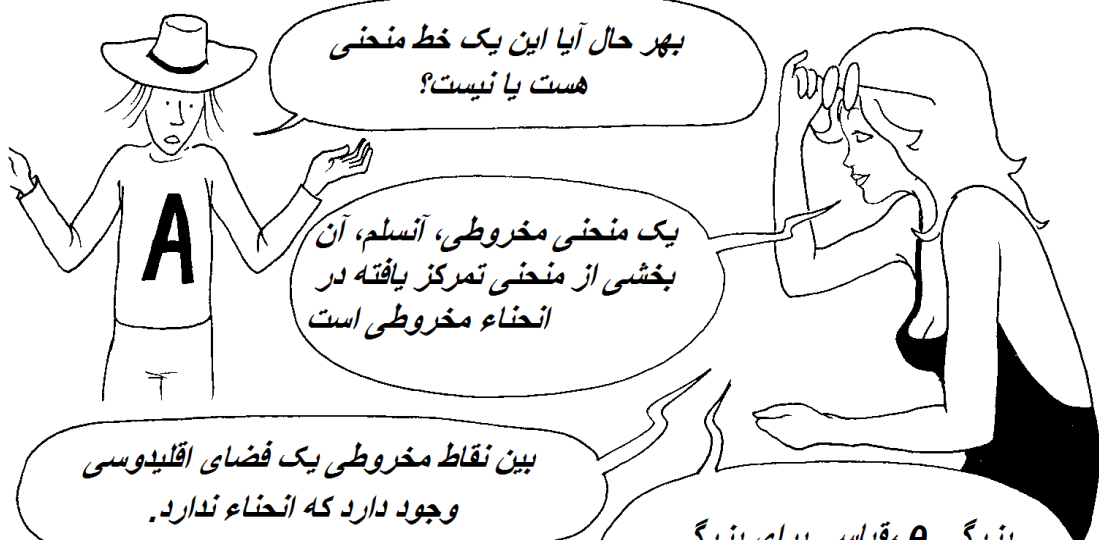

این خاصیت مخروطی، چه خیلی بزرگ باشند
و چه خیلی کوچک به بزرگی مثلث‌ها
بستگی ندارند.

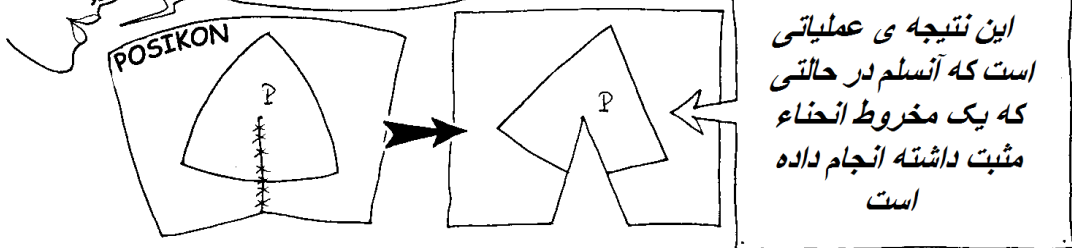
*نگاکون در مقابل نگاتیو مخروط بکار برده شده است که ما آنرا مخروط منفی خواهیم نامید.

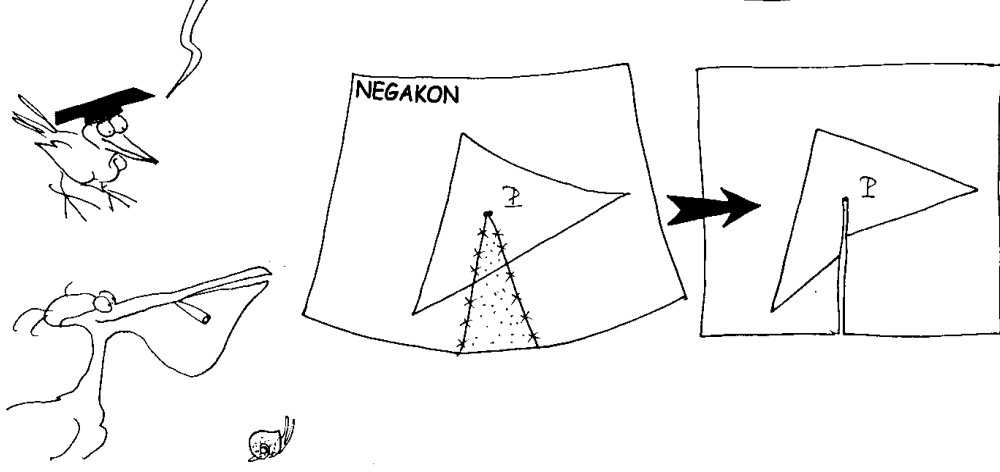

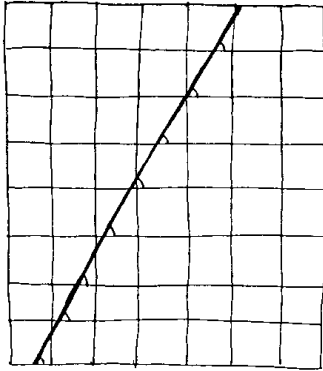
بزرگی θ مقیاسی برای بزرگی انحناء است.

مخروطات را باز کن و آنرا بصورت صفحه بگذار!

و حالتی که در آن مخروط انحنای منفی داشته است

ما صفحه ای تخت بر می داریم و آنرا به خطوط موازی چنان می پریم که شکل راه راه منظمی داشته باشد. منظور ما اینست آنرا بصورتی انجام می دهیم گو اینکه آنرا با آجرهای مربعی سنگفرش کرده باشند. حال اگر ما مسیری را روی آن چنان انتخاب کنیم که تمامی زوایایش بیک اندازه باشند و آنرا چنان ببریم که چندین مربع را ببرد این مسیر شکل خود خطوط موازی را در صفحه بخود می گیرند.
هیئت مدیره

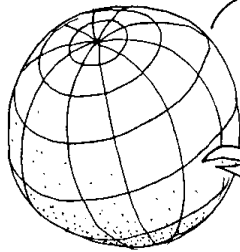
اما چرا اینکار را برای یک کره انجام ندهیم؟

بسیار هشیارانه، سعی کن یک کره را با آجرهای مربعی مجاور هم سنگفرش کنی، آنموقع به حرف من می رسی!

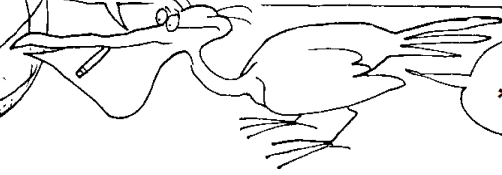
نصف النهارهای یک کره کوتاهترین خطوطی هستند که می توان روی کره رسم کرد. مسیری که زاویه ای غیر از 90 درجه روی کره داشته باشد آخرش به یکی از قطب ها ختم می شود.

حرکتی با نرخ نامتغیر به ... قطبها ختم می شود

اگر من نصف‌النهارها را روی کره با زاویه‌ی 90 درجه
ببرم من مسیری با هم موازی را طی خواهم کرد.

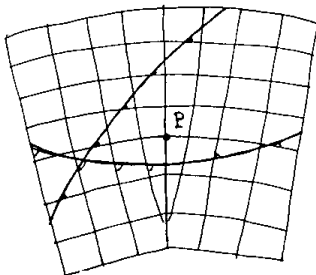

اینو بدان که خطوط موازی
در اینجا هم ارتفاع نیستند*.

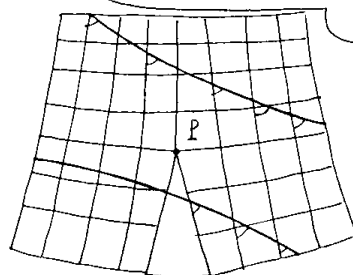

من می‌خواهم یک صفحه را،
صفحه‌ی اقلیدسی را با اجزاء
مسطح چهار خانه پر کنم.

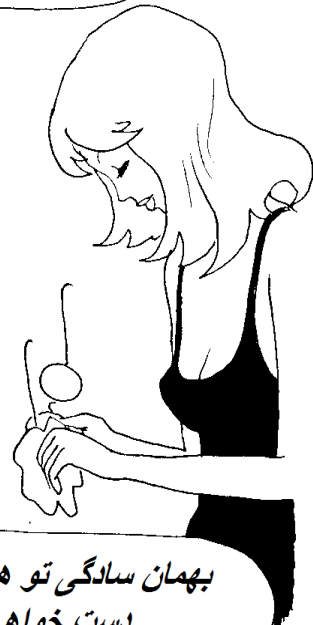
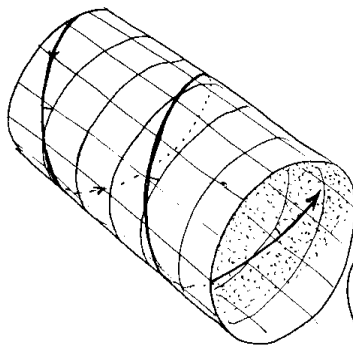
اگر من خودم را چنان حرکت بدهم و این توری را
با زاویه‌ی معینی ببرم، بشرطیکه بندها را درست
سرجایشان بگذارم، یواش یواش من به یک خط هندسی
هم ارتفاع دست خواهم یافت.

مخروط مثبت

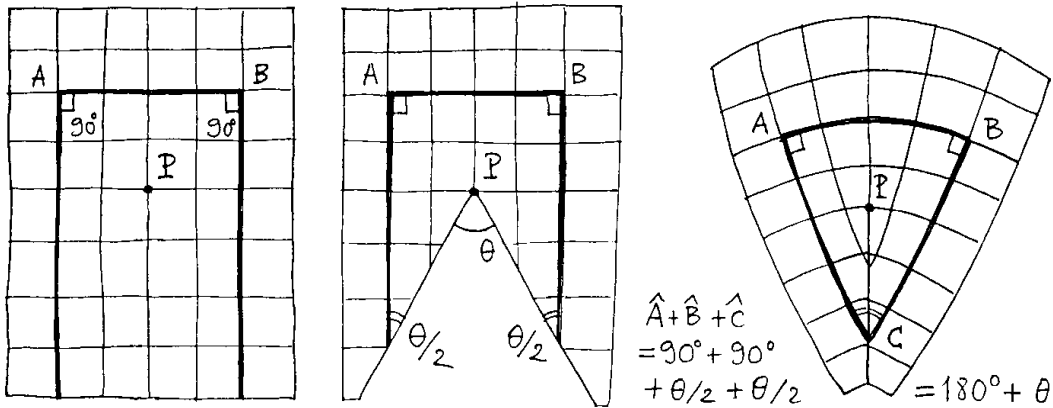
مخروط منفی

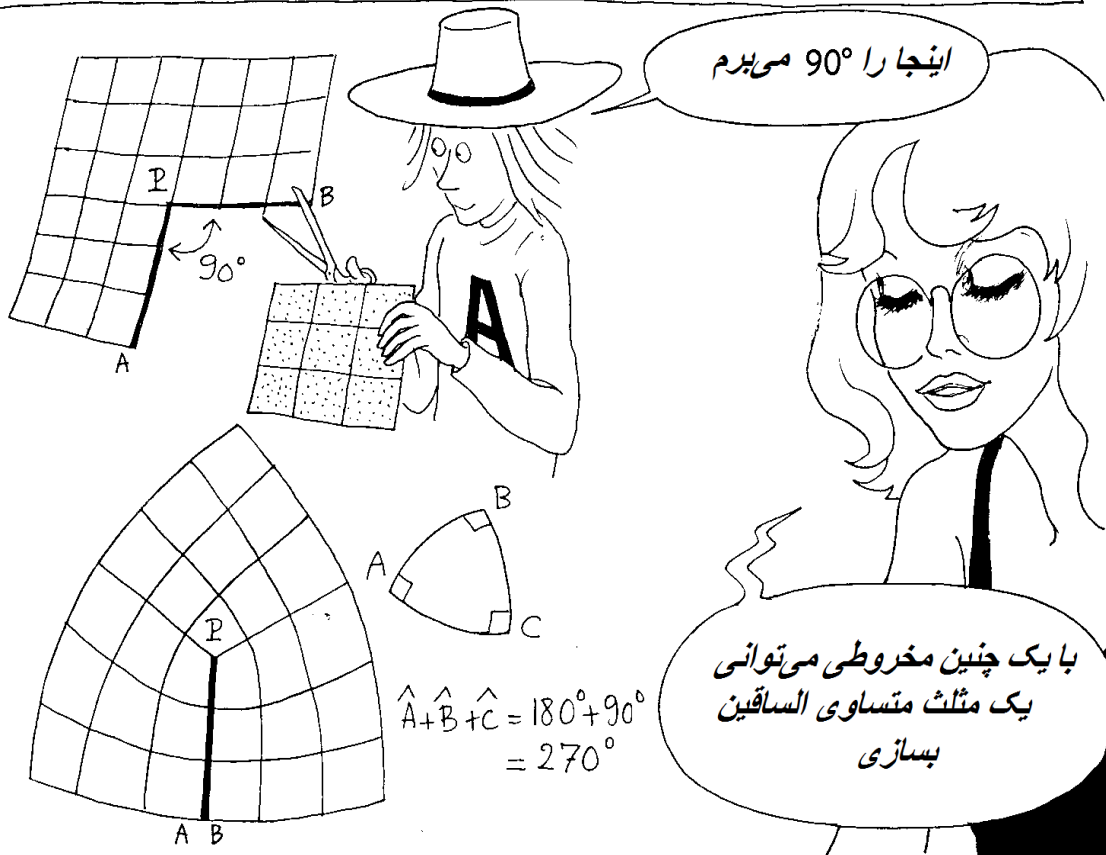
بهمان سادگی تو هم به خطوط هم ارتفاع یک استوانه
دست خواهی یافت، اما به شکل یک فنر باز.

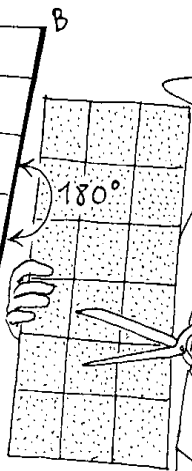
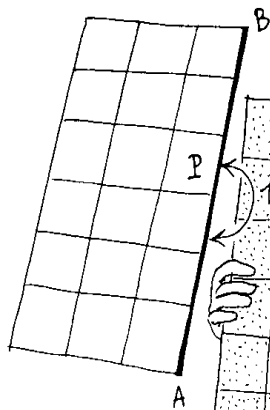
(* ما نمی‌توانیم آنرا روی کره بوسیله‌ی نوار چسب رسم کنیم. (بجز روی خط استوا)

بدین دلیل است که مجموع زوایا در یک مخروط مثبت بزرگتر از زاویه‌ی بریده شده‌ی θ می‌شود.

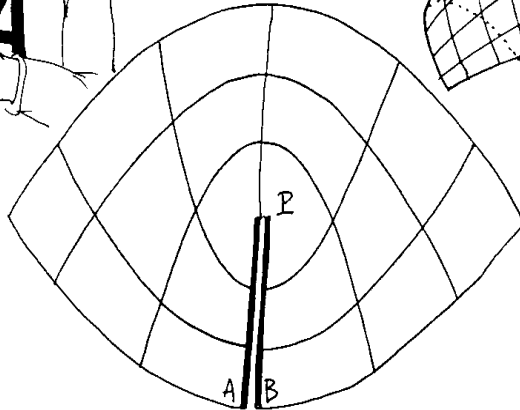
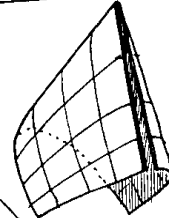

آنسلم اکنون می‌خواهد مخروط‌های جدیدی بسازد، که در آن نظم شبکه‌ها حفظ شوند.

حالا من این بخش را 180
درجه خم می‌کنم

با یک چنین مخروطی من مثلثی
با مجموع زوایای 360 درجه
خواهم داشت

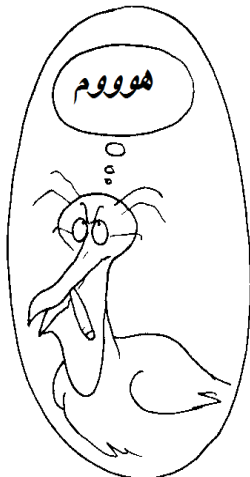
این بدین معنی است که به کمک خطوط هم ارتفاع میتوان
مثلثی رسم کرد که سه زاویه‌ی 120 درجه داشته باشد،
چنین گشاد.

با اینهمه باز او خودش را زندانی میکند؟

120°

هوووم

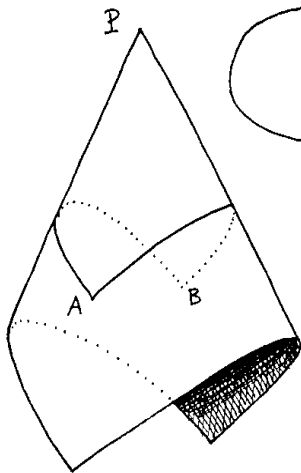

روشنه، دوست خوب من تیره‌سیاس،
خودت گشادی، تنبل!

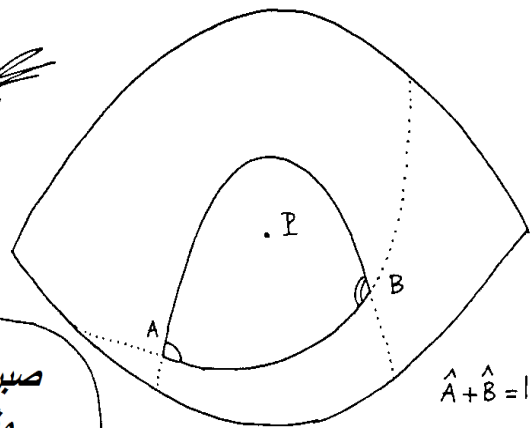

من؟

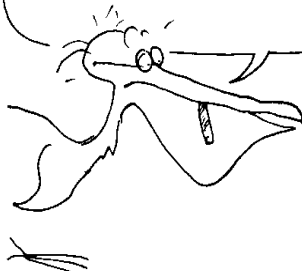

ما بر روی این مخروط می‌توانیم یک دو زاویه‌ای رسم کنیم که مجموع زوایایش 180 درجه باشد.

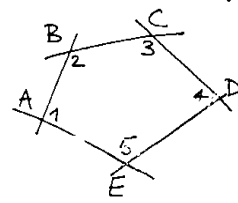
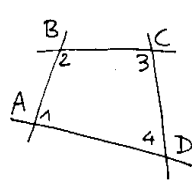
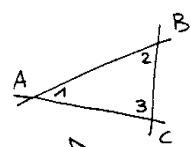

صبرکن! صبرکن! حالا من نمی‌فهمم... ما از مثلث حرف زدیم. اما اکنون ما دو زاویه‌ای داریم. چرا یک زاویه‌ای نداشته باشیم!؟

مخروط از زاویه‌ی دید بالا

همه‌ی این اشکال چند زاویه‌ای و چند ضلعی هستند.

روی یک صفحه

مجموع زوایا برای یک

...الآخر

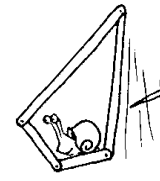
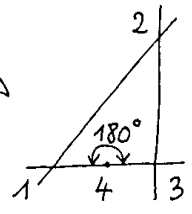
- مثلث 180°
- چهار ضلعی $180^\circ + 180^\circ = 360^\circ$
- برای یک پنج ضلعی $180^\circ + 180^\circ + 180^\circ = 540^\circ$

من موافقم!

اما اضلاع یک دو ضلعی بر روی صفحه روی هم می‌افتند.

چرا وقتی یک نک می‌گذاریم مجموع زوایا 180 درجه می‌شود؟

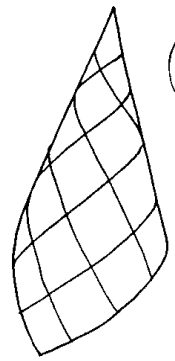
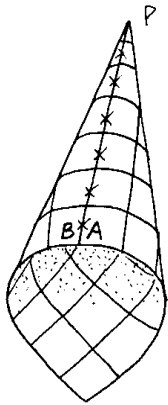
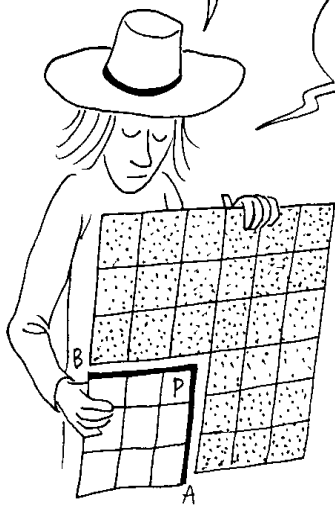

هاپ!

این بایستی مسئله را روشن کند.

خوب، ادامه می‌دهیم...

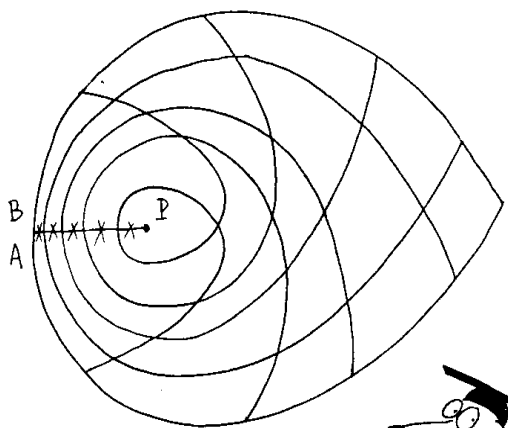
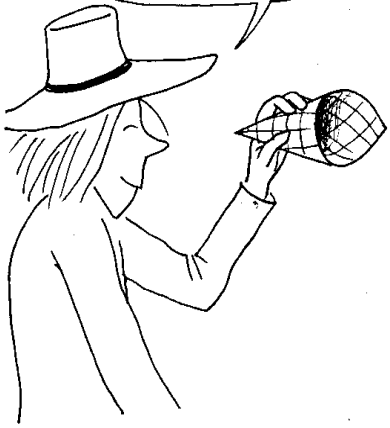
حالا من یک چهارم یک صفحه را بر می‌دارم.

شبیبه دستمال سفره شد.

وقتی از سوراخ ته آن نگاه می‌کنم...

آنسلم اینطوری می‌بیند.

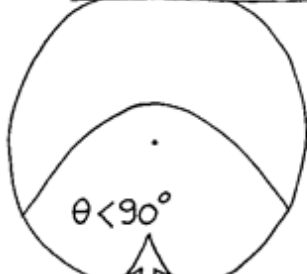

اینجا تمامی خطوط هم ارتفاع همدیگر را قطع می‌کنند. (همه‌ی-
شان همدیگر را با زاویه‌ی 90 درجه قطع می‌کنند) ما می‌توانیم
آنها یک زاویه‌ای بخوانیم.

واقعا هم درست است!

همه‌اش به زاویه‌ی θ روی مخروط بستگی دارد.

خطوط هم ارتفاع همدیگر
را قطع نمی‌کنند

یک خط مرزی

خطوط هم ارتفاع همدیگر
را قطع می‌کنند.

طرح نهائی

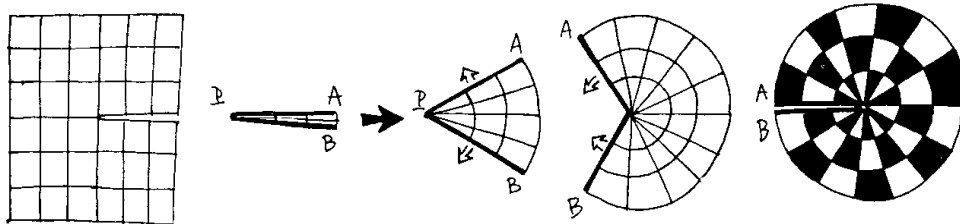
اگر من همه چیز را دور... بیندازم؟

چطوری؟

آره، اگر من همه چیز را از صفحه بردارم؟

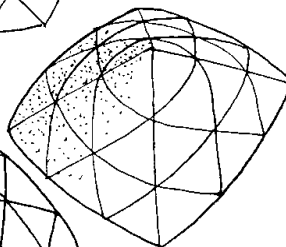
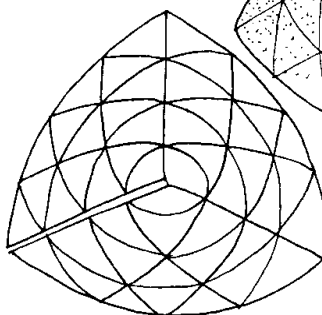
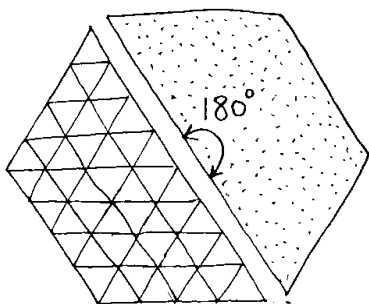
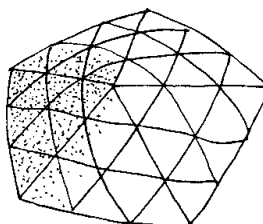
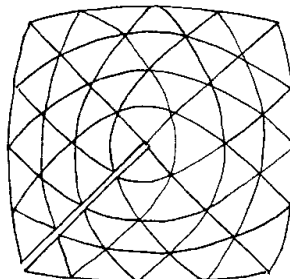
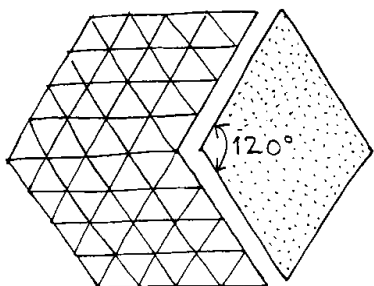
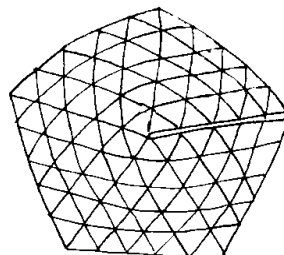
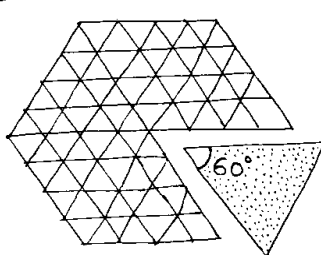
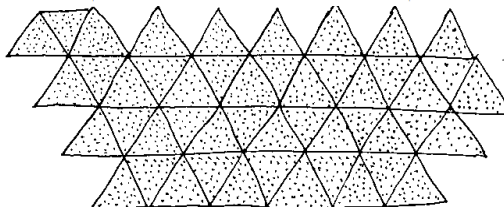

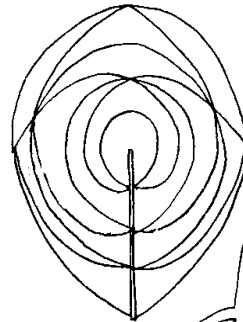
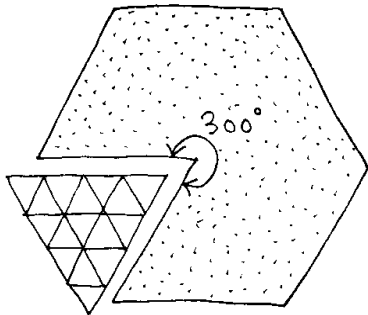
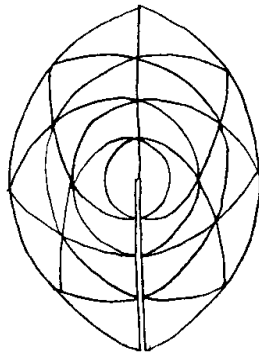
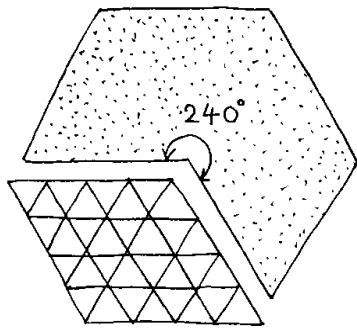
چند لحظه پیش من صفحه‌هایم را با سنگهای چارگوش فرس کردم، اما حالا می‌خواهم همین کار را با مثلث‌ها انجام دهم.

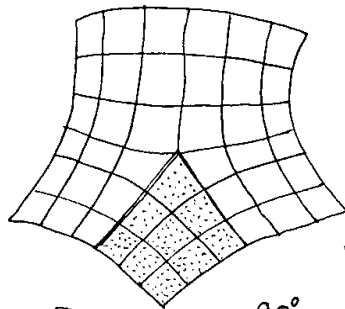
یا باشش گوشه‌ها

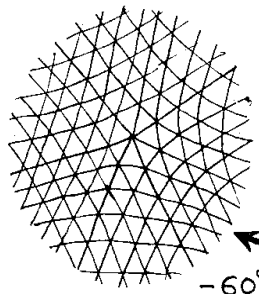
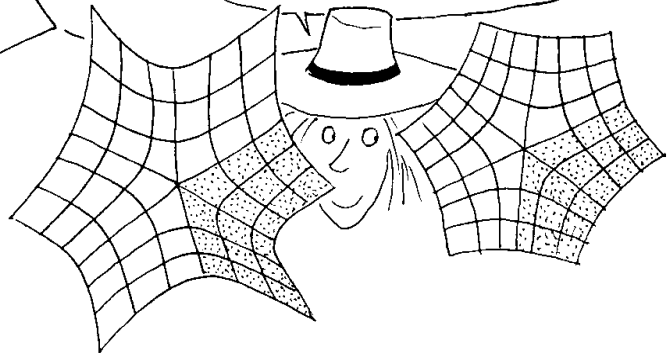
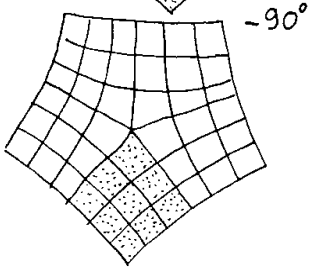
این توری‌ها با مثلثهای متساوی‌الساقین اجازه ساختن مخروطهایی با زوایای 60° , 120° , 180° , 240° و یا 300° درجه را می‌دهد.

با افزودن یک بخش با زاویه θ ،
می توانیم یک انحنا منفی با زاویه θ - بسازیم که متمرکز بر روی
نک مخروط منفی است

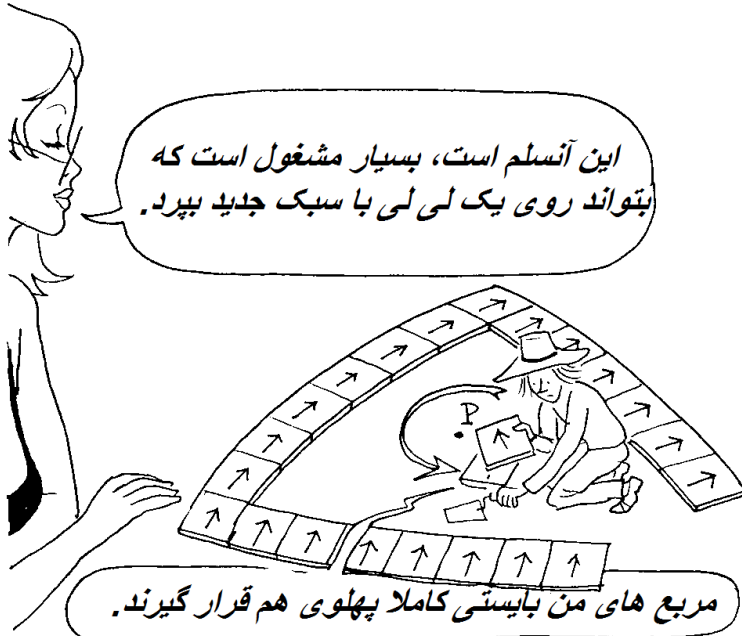
بزرگی یک انحنا متمرکز
می تواند -180 - و ... باشد.

آدم میتواند مخروط منفی-
هائی با توری های سه-
ضلعی بسازد

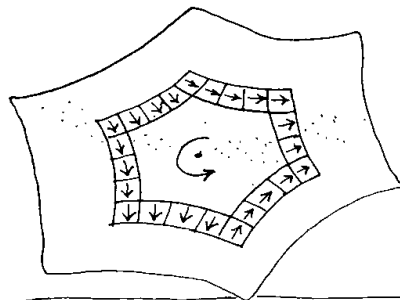
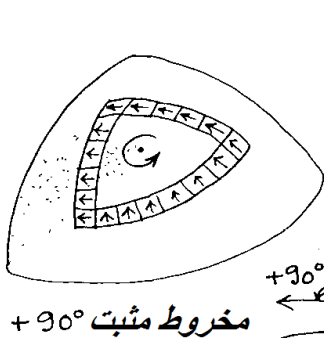
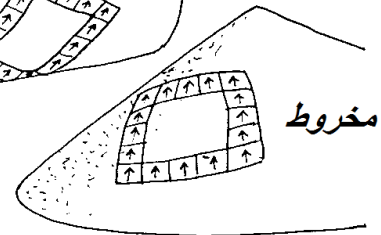
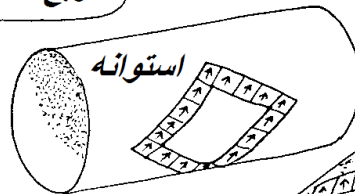
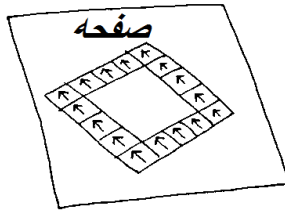

اندازه گیری انحناء

بازی شامل این می شود که نقطه ی مرکزی انحناء را با دارا بودن فلش های روی مربعها محاصره کنیم. زاویه ی هر فلش دور و بر P اندازه ی کامل چرخش مستقیم انحنای θ است.

چند تا مثال:
صفحه، استوانه،
مخروط (بدون
محاصره راس آن):
بزرگی انحنای برابر
با صفر.

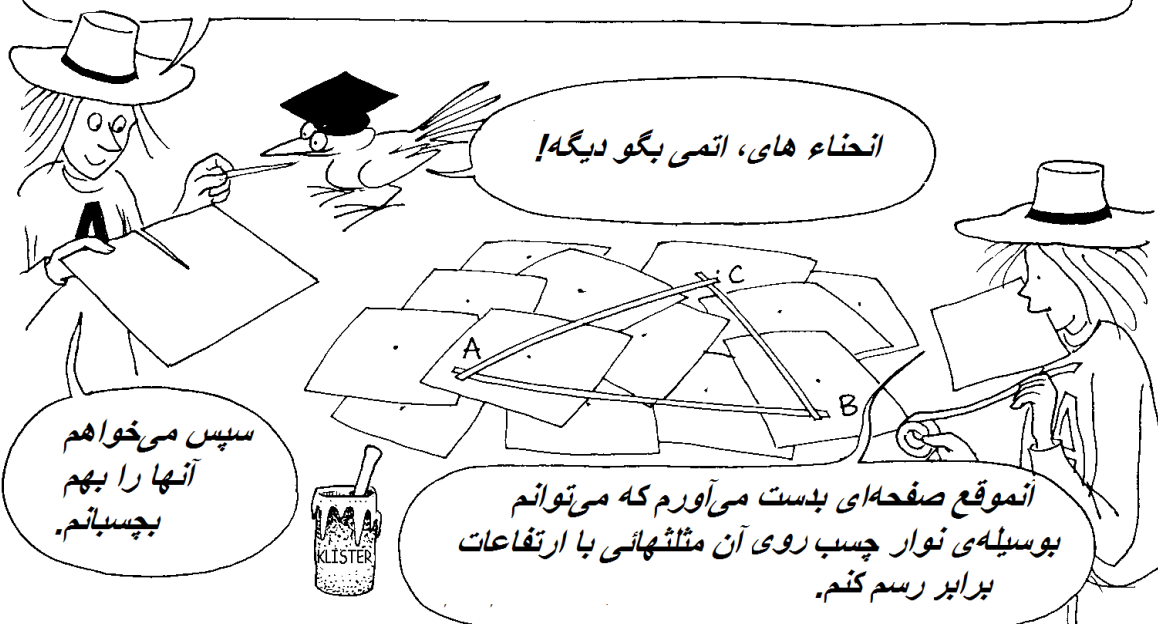

-180°
مخروط منفی -180°

مخروط مثبت $+90^\circ$

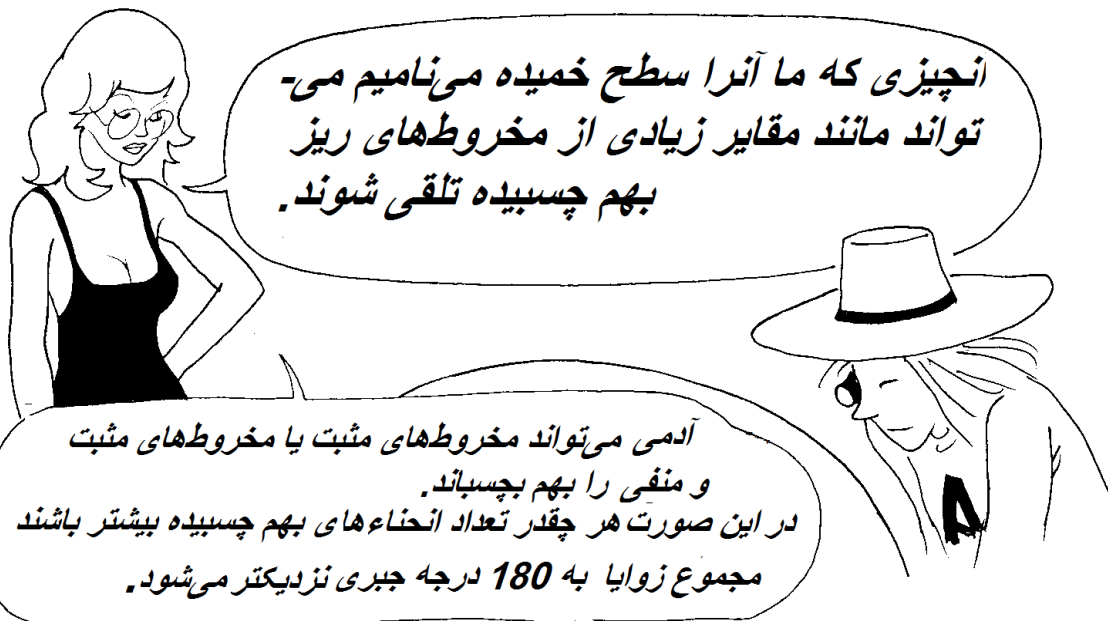
ما دور نقطه به هر جهتی که می خواهیم می چرخانیم. اگر فلش ها در همان جهت بچرخند، بدین معنی است که ما مخروط مثبت داریم. اما اگر آنها به جهت مخالف بچرخند، به معنی مخروط منفی است.

می‌خواهم با زاویه‌های بسیار کوچک θ ، مخروط‌های مثبت بسازم.

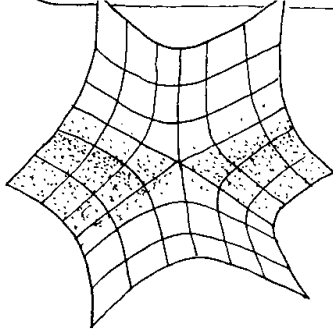
مجموع زوایای مثلثها **180** بیشتر از مقداری می‌شود که از مجموع زوایای راس‌های مخروط‌های اولیه‌ای که مثلث را پر میکنند.

هیئت مدیره

سرهم بندی

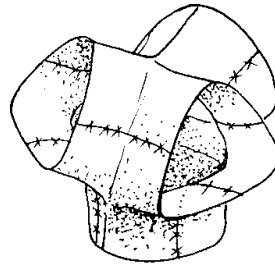
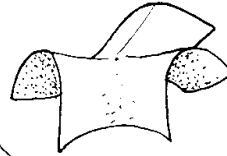
سوفیا، اگر ما چند مخروط منفی را بهم بچسبانیم چه پیش می آید؟

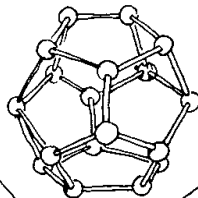
بفنوان مثال یک
مخروط منفی

$$\theta = -180^\circ.$$

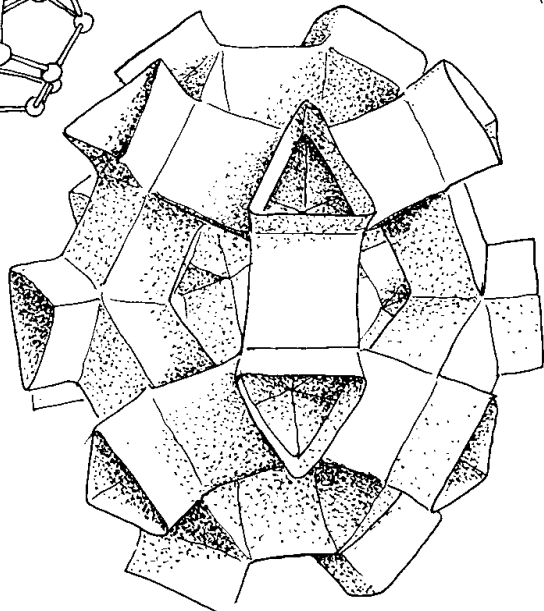
خطوط بیرونی آنها یک
شش ضلعی با گوشه هانی
که زاویه ی 90 درجه می-
باشند، خواهد ساخت.

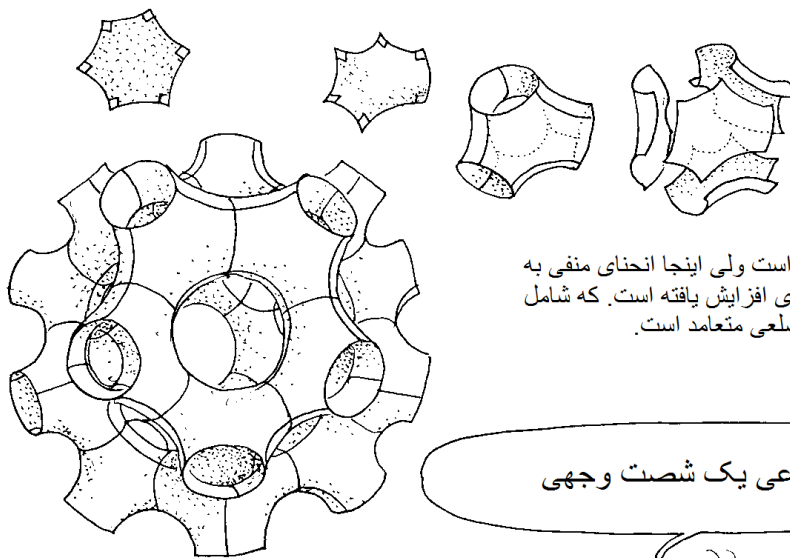

ابتدا چهار تا چهار تا بهم
می چسبانیم

اگر تو بیست تا را بهم
بچسبانی، چیزی با انحنا ی
منفی بدست می آوری.
هر جزء روی یکی از بیست
گوشه ی یک دوازده سطحی
می چسبند.

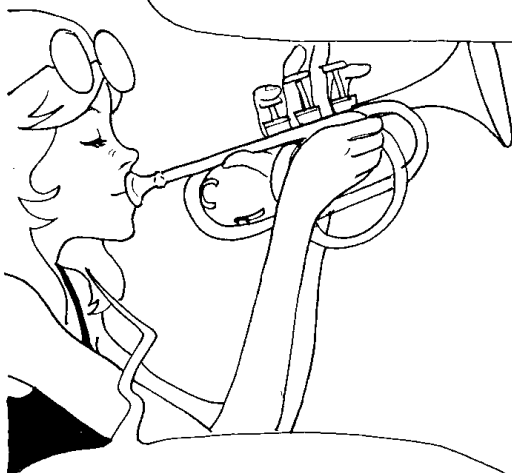
همان چیز سابق است ولی اینجا انحنا منفی به واحد های زیادی افزایش یافته است. که شامل شصت شش ضلعی متعامد است.

بنوعی یک شصت وجهی

شبییه مهره ی ستون فقرات دوازده سطحی است.

اگر تو یک کاشیکار بودی و زمین را با کاشی های شش وجهی متعامد فرش می کردی، اینجوری دیده می شد.

دوست عزیزم، من شنیده ام که اگر ژن های یک هلزون را عوض کنند آدمی می تواند چنان کند که صدف آن ...

این مثال نشان می دهد که چگونه این انحنا به فرم اشیاء اثر می کند

!!!

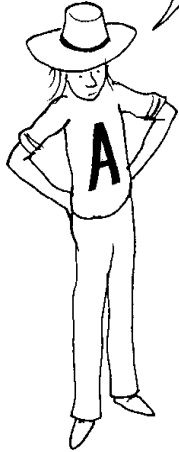

وحشتناکه!

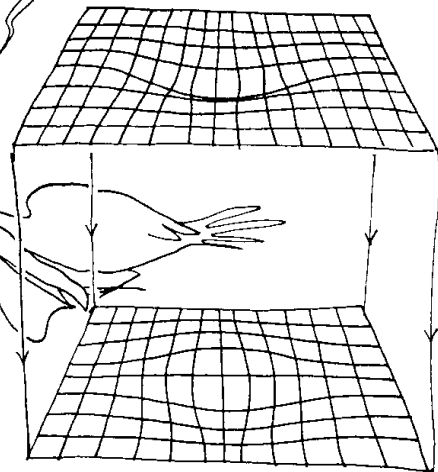
سه بعدی ها

صوفی، آدم می تواند انحنای فضای ما را در سه بعد ببیند؟

سخت است چرا که تو تو در تو زندگی

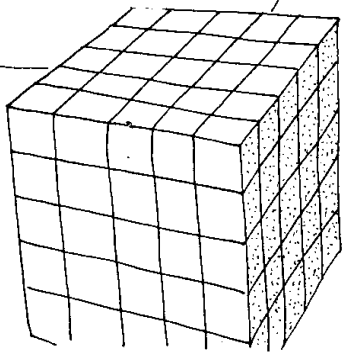

حالا ببینیم. من دیده ام که آدمی می تواند خطوط جغرافیایی یک سطح را (در دو بعد) روی یک صفحه (در دو بعد) منقوش کند.

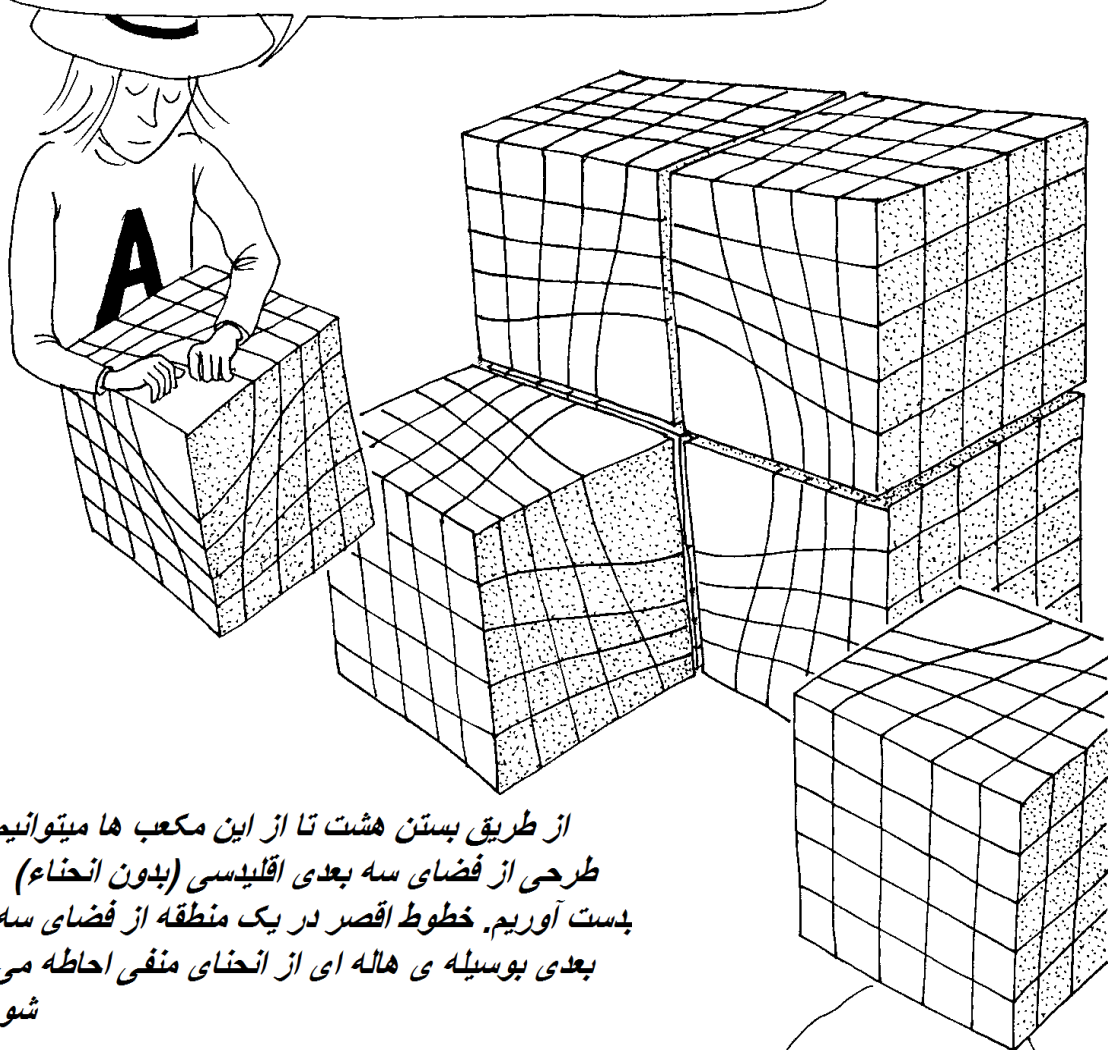
این فرو رفتگی معادل یک انحنای مثبت تمرکز یافته است، که توسط هاله ای با انحنای منفی احاطه شده است.

اینجا رو باش! یک مکعب ملبس به کش.

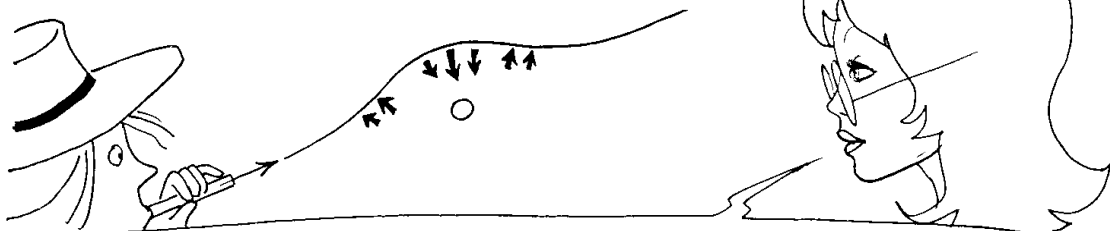

و حالا می خواهیم کش ها را اینگونه ببندم:

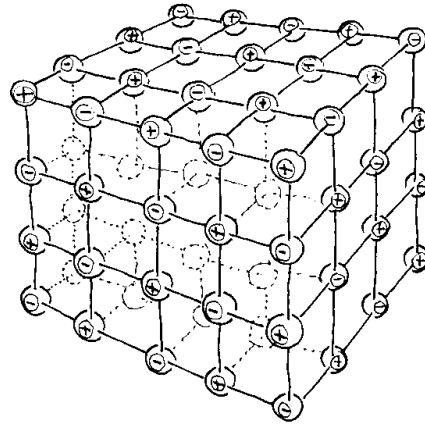
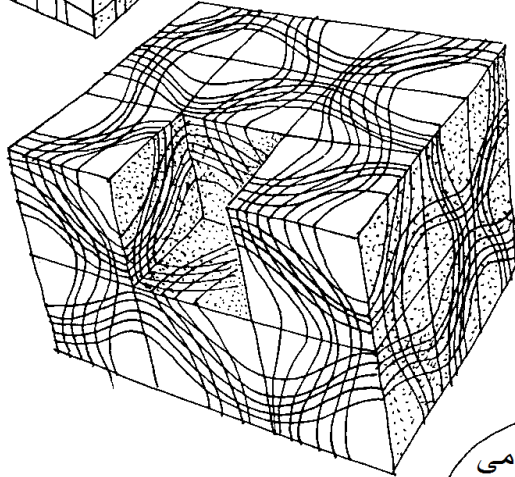
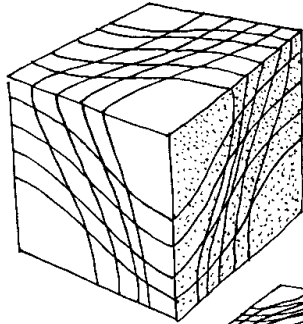

از طریق بستن هشت تا از این مکعب ها میتوانیم
طرحی از فضای سه بعدی اقلیدسی (بدون انحنا)
بدست آوریم. خطوط اقصر در یک منطقه از فضای سه
بعدی بوسیله ی هاله ای از انحنای منفی احاطه می
شود

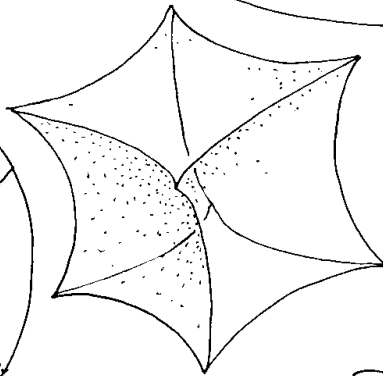
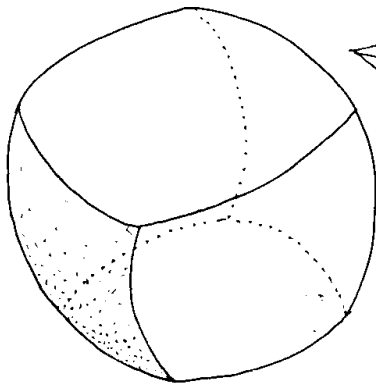

با شبیه سازی خطوط اقصر با خطوط مسیر آن آدمی ابتدا به دافعه،
و سپس به یک کشش، و سپس به یک دافعه می رسد

از طریق بستن نخ بدین طریق و قرار دادن مکعب ها بروشی مناسب، میتوان تصویری از ساکنان زمین را با انحناء مثبت و منفی ساخت.

وقتی از نزدیک بدان نگاه میکنم. بنظر می آید که تغییر شکل یافتگی، مکعب هائی را که فضای سه بعدی را پر کرده اند، تحت تاثیر قرار می دهد

نگاه کن، جالب است. من توانستم اینهمه مکعب عجیب و غریب را روی هم گذاشته و فضا را پر کنم.

تصاویر (تصویر فکنی‌ها)

میخواهم خطوط هم ارتفاع یک مخروط را روی یک صفحه تصویر فکنی کنم

صفحه

تمامی این خطوط منحنی، مسیر پرتابه را برایمان یادآوری میکند.

دقیقا!

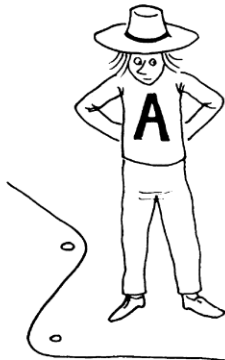
تمامی کوشش تئوری نسبت عمومی شامل این است که کج و مچی جرمهای منطقه ای را با انحناى فضائی یکپارچه کند.

Massa m

منظورت اینست که جرم یک زاویه است؟

ها - ها ! منو $\pi/8$ در نظر بگیر

پس با این حساب، جرم تمرکز انحنایها است.

جناب آلبرت، در مجموع، آن چیزی که منظور شماست، اینست که نقاط عطف مسیرها که به نیروها بستگی دارد تنها اثر یک تصویر، در جهان حسی ماست، از مسیری که در سطح دیگری رسم شده که آنهم خودش کوتاهترین مسیر (ژئودزی) در آن سطح است.

باز متافیزیک!

نه آن هندسه است.

برای مثال میزنم. فکر کن که ما توی یک کپسول فضائی در مدار زمین هستیم.

پس از تاثیر نیروی کشش زمین در امانیم.

ای وای نه!

آره!

حالا یک نوع بازی بیلیارد می کنیم.

ظاهرا این شیئی شامل دو سطح شفاف، با چین خوردگیها و ورم کردهگی هاست، ولی مشابه هم بوده، نزدیک همدیگرند.

و این همان است که اجازه میدهد که توپهای کوچکی را بین آن دو با در نظر گرفتن مسیر حرکت آنها شلیک کنیم.

مسیر حرکت آنها بستگی به سرعت اولیه V ندارد چرا که ما فرض کردیم این سرعت در تمامی مسیر ثابت باقی بماند. هیئت رئیسه

در حالت خاص نشان میدهد که تمامی مسیرهای حرکت ممکن خطوط ژئودزی هستند. (اما اگر نیروی کششی بود، اینگونه نمی شد.)

نگاه کن!
لامپ مسیر حرکت را بر کف کپسول فضائی ما تصویر می کند.

آنکسی که تنها این سایه ها را دیده است، بایستی فکر کند که آن چیزی که در این سطح حرکت می کند تحت تاثیر یک نیروی میدان فرعی است.

هنگامیکه ما حرکت یک ستاره‌ی دنباله دار را دور خورشید مشاهده می‌کنیم فکر می‌کنیم که در یک فضای سه بعدی اقلیدسی بدون انحناء قرار دارد، این ستاره‌ی دنباله دار مسیری را که خودش خط ژئودزی را در یک نوع فضا چنان دنبال می‌کند که ... مستقیم به جلو می‌رود!

اما ما فقط سایه های واقعیت را می‌بینیم.

تیره سیاس عزیز! آنچیزی که تو می‌گویی، بسیار افلاطونی است!

تنها راهی که می‌توان رفت راه مستقیم است.

نور هم از خط ژئودزی پیروی می‌کند.

نگاه کن عجیبه: آن خطوط ژئودزی را هنگامیکه آدمی با یک زاویه‌ی دیگری تصویر می‌کند یک جور دیگری دیده می‌شوند.

؟؟

تیره سیاس!

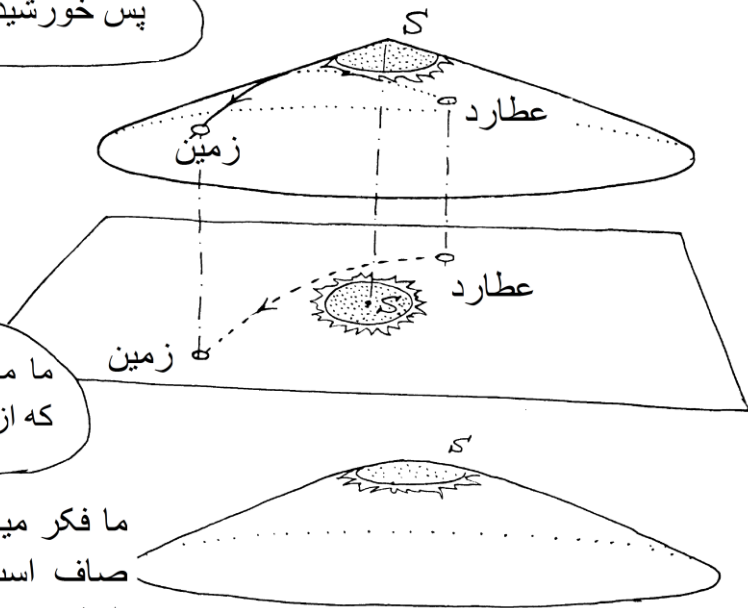
راستش منظورم
آن نبود!

ماده و جرم

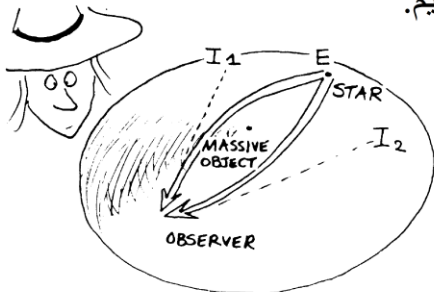
پس خورشید یک مخروط است؟

ما می دانیم که خورشید نوری را
که از عطارد میآید منحرف می‌کند.

ما فکر میکنیم که فضای نزدیک به خورشید صاف است. اما در حقیقت آن جرم عظیم الجثه یک انحنای مشخصی را معرفی می‌کند. ولی چون خورشید یک جرم نقطه‌ای نیست ما آنرا با یک مخروط ناقص بدون تک مشخص می‌کنیم:

یک شیئی چگال فضا را می تواند چنان انحنای دهد که یک ناظر بتواند از یک ستاره E دو تصویر I_1 و I_2 را همزمان مشاهده کند: این یک اثر لنز گرانش است که مشاهدات اخیر آنرا نشان داده اند.

جرمهای اتمها و ذرات همگی در ساخت انحاء
عمومی کیهانی شرکت دارند.

بنابراین جرم یک معنی
هندسی مهمی دارد.

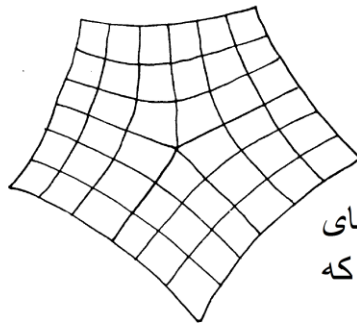
اما بین اتمها یک فضای خالیست؟

یا شاید من هنوز چیزی
دستگیرم نشده...

نه خیر، دوست من، تضاد قدیمی بین ماده و
خلاء کلا از بین رفته است. بیش از ... هندسه
چیز دیگری باقی نمانده است.

چیزی جز هندسه
نیست؟!

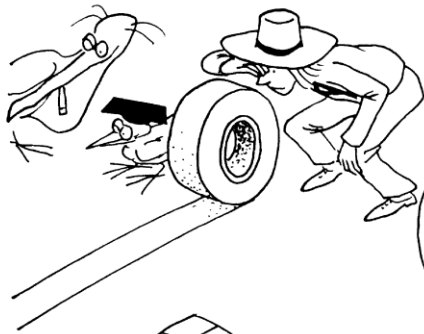
آنها مرا بباد "جرمهای منفی می اندازند"، که تولید نیروهای منفی می-کنند. جهانی پر از جرمهای منفی بایستی عجیب غریب باشد.

جرمهای منفی به جای تولید کهکشانشانها و ستارگان، بایستی حبابها، و پوچی‌های بزرگی را درست کرده باشند. پس بایستی اجتماع کهکشانشانها بدین وسیله از هم جدا شده باشند. بمانند اینست که یک فرم عجیبی از بافتهای سلولی درست کرده که در آنها سلولها از هم دیگر چند 200 میلیون سال نوری ای فاصله دارند.

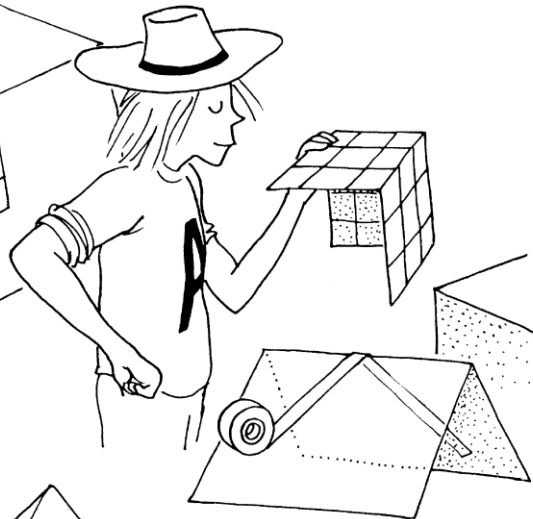
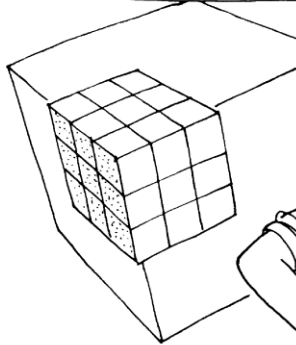
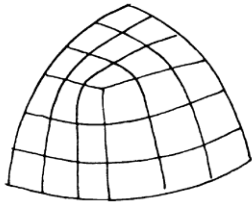

بنابراین گرانس می‌توانست در فواصل بسیار دور خود را دافعه نشان دهد.

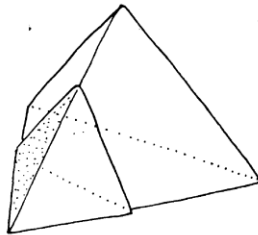
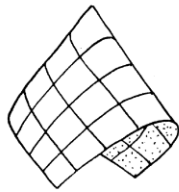
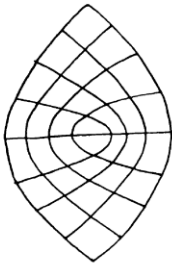
چندوجهی

آنسلم، تو بایستی بوسیله‌ی، مثلا یک نوار چسب خطوط ژئودزی را برای یک سطح نشان دهی.

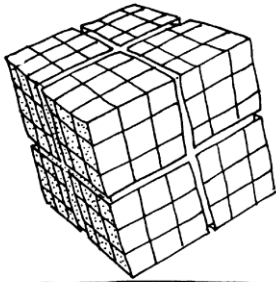

اگر این مخروط را با زاویه $(\theta = 90^\circ)$ درجه تا کنیم خطوط ژئودزی را تغییر نمی دهد، بلکه بیشتر و بهتر به یک مکعب وصل می شود.

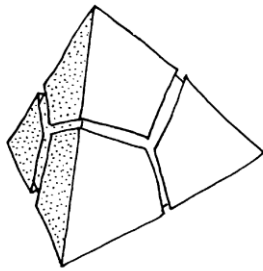

به همین نحو هم میتوانی با سه بار تاه کردن روی این مخروط $(\theta = 180^\circ)$ بنحوی که به گوشه های چند وجهی منظم متصل شود.

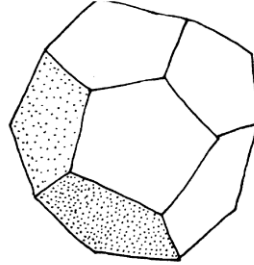
یک فضا بایستی باز یا بسته باشد

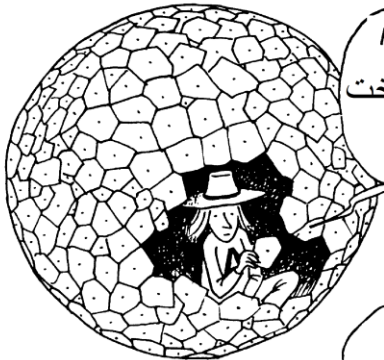
با هشت گوشه ی $(\theta = 90^\circ)$
می توان یک مکعب
 $90^\circ \times 8 = 720^\circ$
درست کرد.

با چهار گوشه ی $(\theta = 180^\circ)$
می توان یک چهار وجهی منظم
 $180^\circ \times 4 = 720^\circ$
درست کرد.

با بیست گوشه ی $(\theta = 36^\circ)$
می توان یک بیست وجهی منظم
 $36^\circ \times 20 = 720^\circ$
درست کرد.

بنابراین، می توان با چیدن تعداد زیادی مثلا به تعداد N
وجه ریز و کوچک با زاویه ی θ یک چند وجهی ساخت
 $N \times \theta = 720^\circ$ که نزدیک به یک کره باشد.

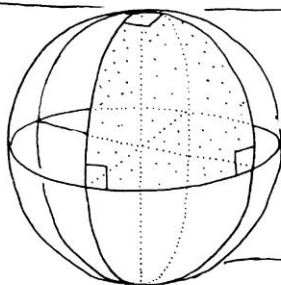
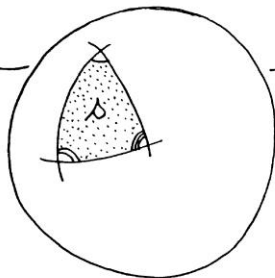
طبیعی است، چرا که کل انحنای
یک کره 720° است.

حالا دوست عزیزم از
آن تو بیا بیرون!

روی کره انحناء بطور مساوی تقسیم شده است. بنابراین جمع زوایای مثلثی که روی آن کره رسم شود برابر می شود با $\frac{S}{S} \times 720^\circ + 180^\circ$ که در آن S مساحت مثلث و S مساحت کره است. بقیه ی رابطه: یعنی $\frac{S}{S} \times 720^\circ$ بزرگی انحنای متعلق به مثلث را نشان می دهد.*

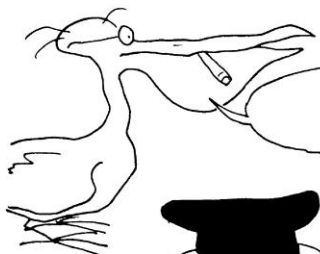
هیئت مدیره!

بعنوان مثال: این مثلث یک هشتم سطح کره را شامل می شود.

$$\hat{A} + \hat{B} + \hat{C} = 180^\circ + \frac{720^\circ}{8} = 270^\circ$$

که درست است چرا که هر زاویه 90° است.

معرکه!

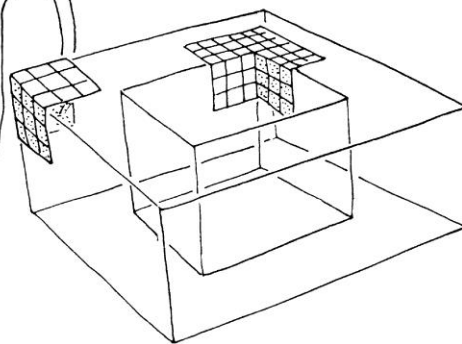
به همین روال، اگر چگالی متوسط فضای سه بعدی ما (منظور بزرگی انحنای بر واحد

حجم) از مقدار 10^{-29} gm/cm^3

تجاوز کند، این فضا بخودی خود بسته می شود.

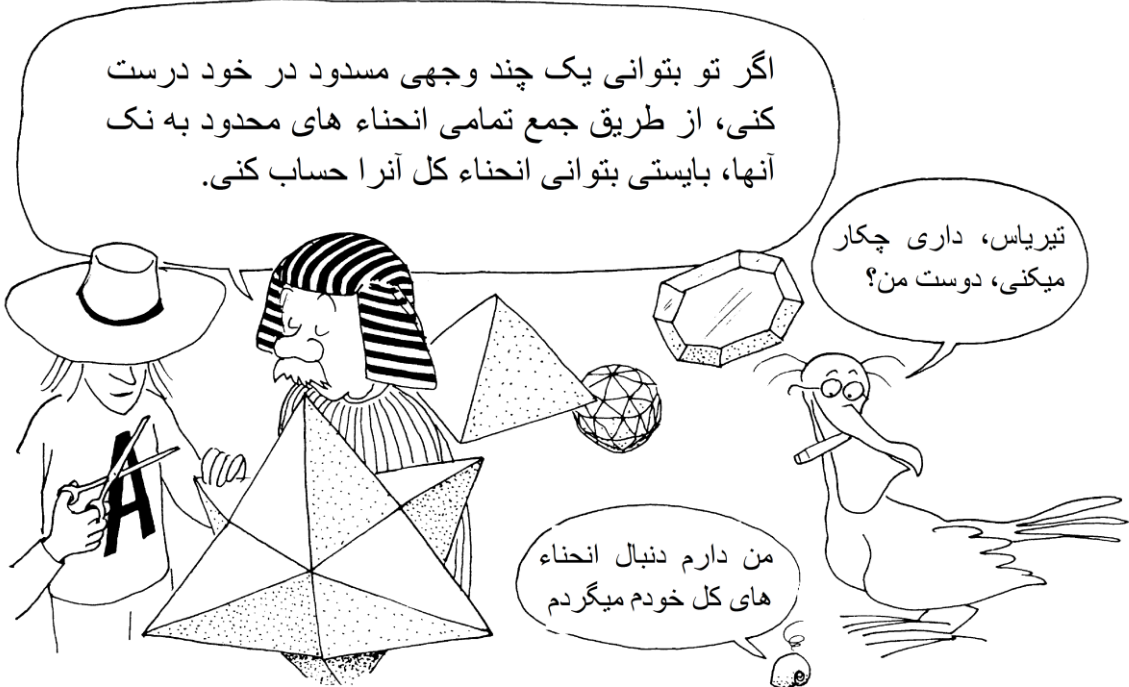
بگو ببینم آقای آلبرت، برای یک تیوب انحنای کل چقدر است؟

ساده است، آنسلم، بایستی آنرا بدین صورت در نظر بگیری که: هشت مخروط مثبت ($\theta = +90^\circ$) و هشت مخروط منفی ($\theta = -90^\circ$) داشته باشیم.**

(*) قضیه ی گاوس.

(**) چنانکه در شکل می بینید منظور از مخروط مثبت و منفی همان گوشه ی سه بعدی مکعب بیرونی و درونی است.

(*) FOUGASSE در حقیقت یکنوع نان است که در فرانسه و در منطقه ای که نویسنده‌ی کتاب زندگی میکند می‌پزند.

اولین نگاه به حفره ی سیاه

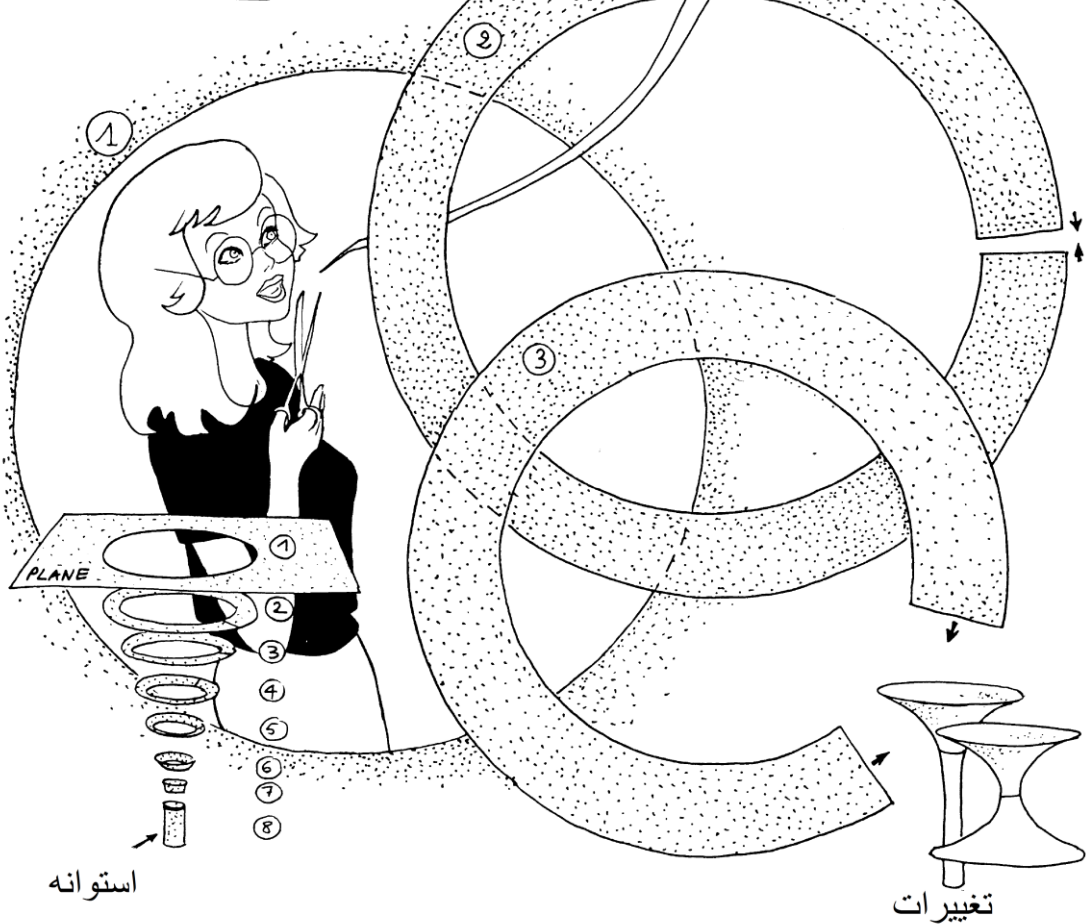
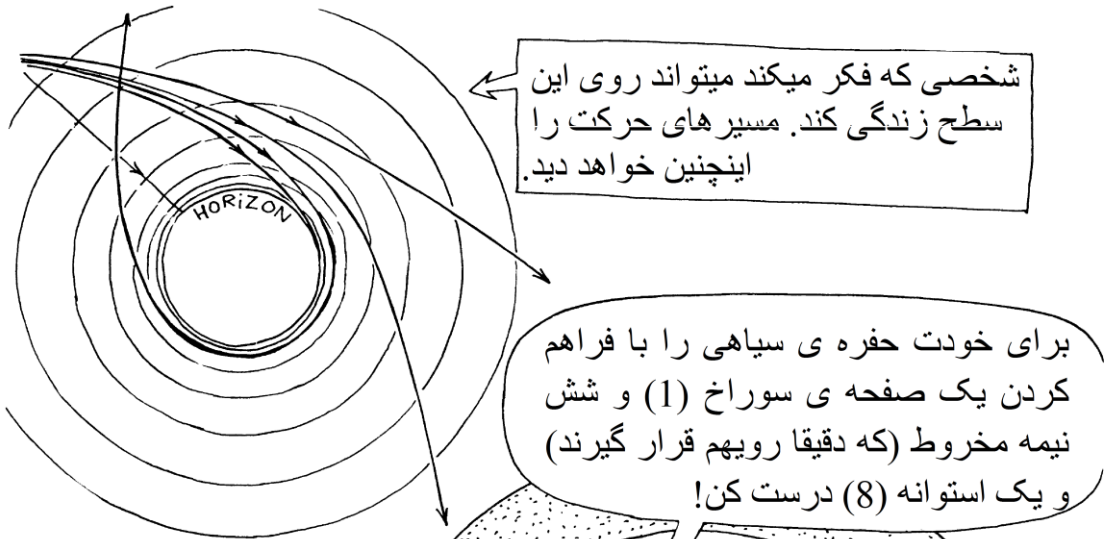

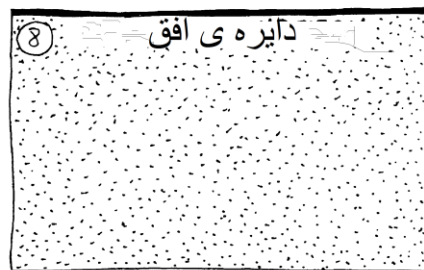
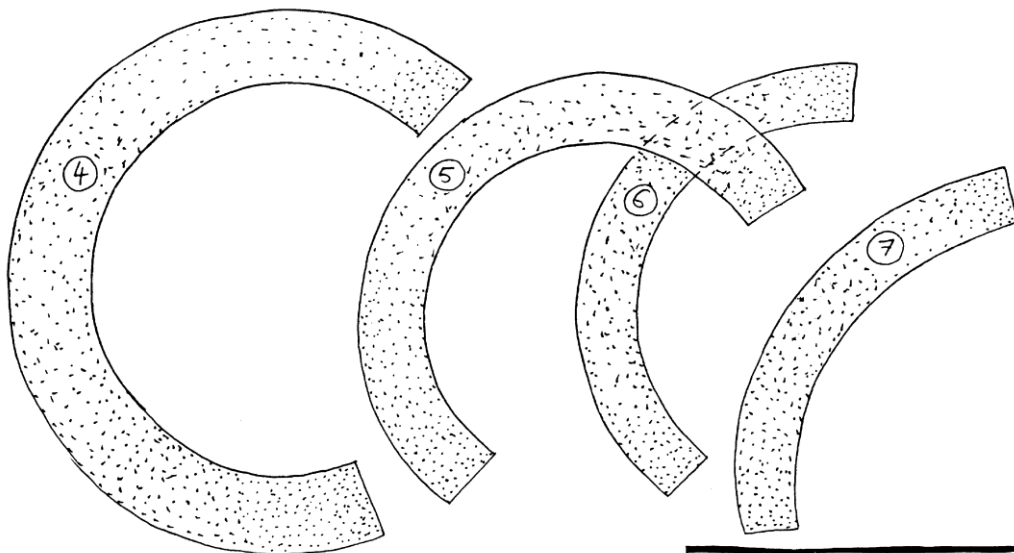

خطوط ژئودزی استوانه
حلزونی است.

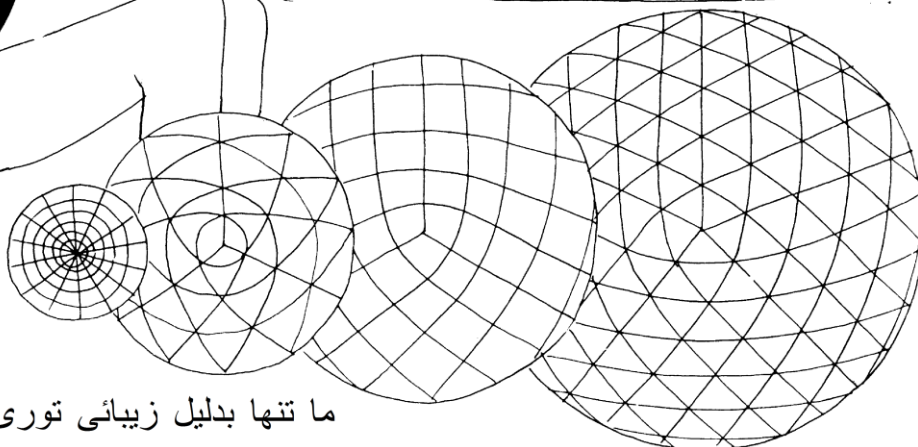
ما این مرز را مرز افق نام خواهیم نهاد.

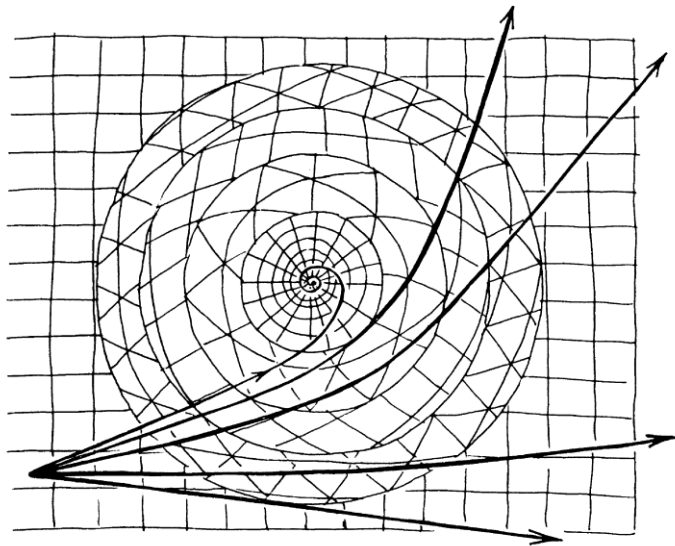

این هم روش دیگر درست کردن سیاهچاله به کمک توری است.

ما تنها بدلیل زیبایی توری با تارهای منظم انتخاب کرده ایم.

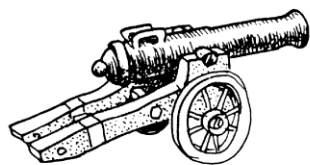

قاعده ی بازی اینست که توری‌ها را در یک خط و بدون تغییر زاویه آنها قیچی کنیم، که هر دایره مرزی متصل با دیگری داشته و بدون انفصال باشد. هر چه آدمی به سیاهچاله نزدیکتر شود بهمان اندازه نیروی کشش را بیشتر حس می‌کند. در داخل دایره ی افق چرخش حلزونی شروع می‌شود. آدمی حس خواهد کرد که خطوط ژئودزی مرکز توری، یعنی قطب آن، با توری‌های استوانه یکی شده و در داخل استوانه ادامه می‌یابند.

مواظب باشید! دردم دستگاه شما چیزی است که بنظر درست نمی‌آید!

تو انحنایها را بجای جرم و ژئودزی را بجای مسیر حرکت آنها را میگذاری؟ اما تو مگر نبایستی آنها را با در نظر گرفتن سرعت اولیه انجام دهی؟

مسیر حرکت شیئی که در میدان نیروی یک یا چند جرم قرار دارد به سرعت اولیه ی V_0 آنها بستگی دارد.

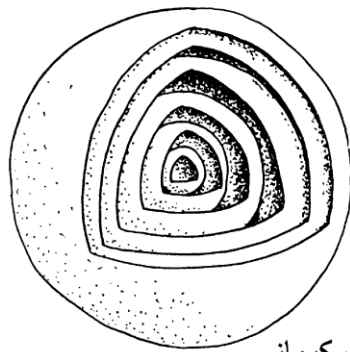
مثال: گلوله ی توپ و کشش زمین

یعنی این بدین معنی است که اشکالی که پیش از این رسم کردیم برابر است با مقدار مشخصی از سرعت اولیه V_0 است؟

غواصی

ما حالا دنیائی را تجسم میکنیم که مانند پیاز باشد، یعنی دارای لایه های هم-مرکز (متحدالمرکز!)*

پارک کیهانی

هر لایه نمایانگر یک مقدار سرعت V است. و هرچه آدم سریعتر برود، خود را بیشتر در ژرفا می یابد.

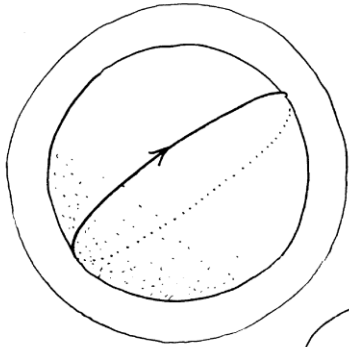

با سرعت نور ما خود را در مرکز پیاز می یابیم.

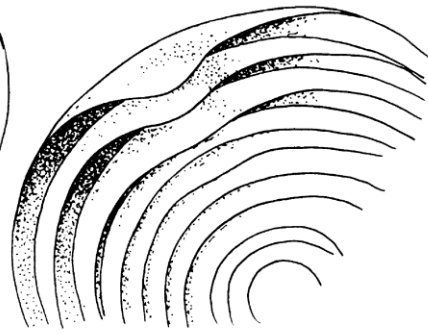
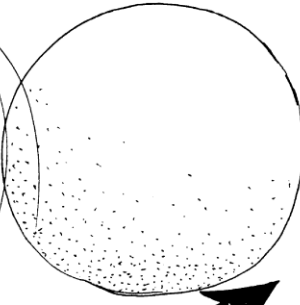

(* این مدل پیش از این در کتاب همه چیز نسبی است که توسط همین نویسنده نوشته شده است، تحت عنوان پارک کیهانی پیش کشیده شده است.

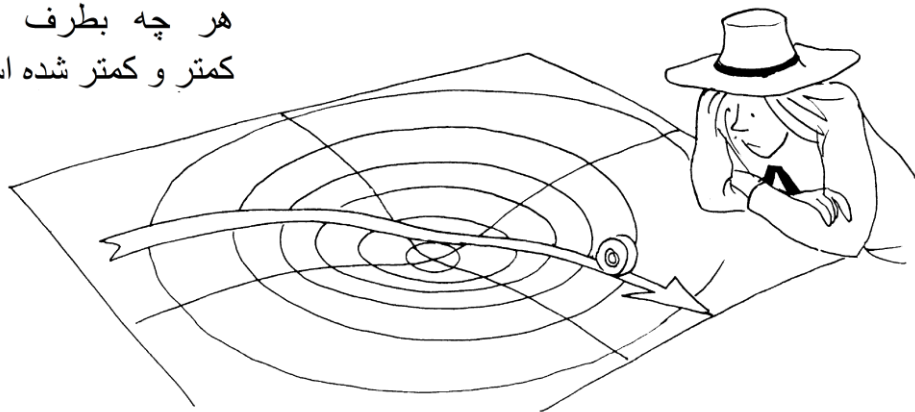
اگر نیروئی در کار نباشد، سرعت جسم تغییر نمی‌کند. بنابراین آن جسم روی کره‌ای می‌ایستد، و همیشه همان فاصله را تا مرکز پیاز حفظ می‌کند. آن از ژئودزی ای پیروی می‌کند، که بزرگترین دایره روی این کره است.

حال توجه کن!

این نتیجه‌ی ضربه‌ی چکش آقای اینشتاین است. اثر آنرا می‌بینیم که هر چه بطرف مرکز می‌رویم کمتر و کمتر شده است.

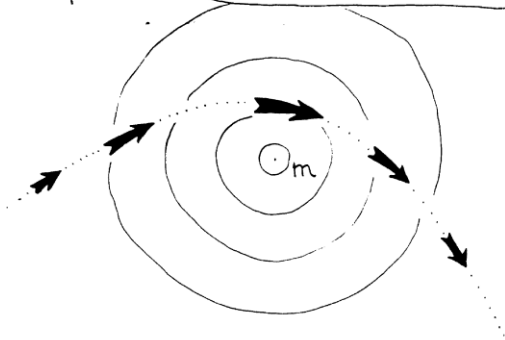

اینجا یک تغار است با یک فرو رفتگی (یا یک برجستگی، فرقی ندارد هر دو یکی است). ما خطوط تراز را (که خطوط ژئودزی نیستند) در امتداد یک خط ژئودزی انتخاب شده رسم می‌کنیم.

$$V_1 < V_2 < V_3$$

هر چقدر که سرعت اولیه کم باشد، تغییر شکل واضحتر و انحنای مسیر حرکت بیشتر خواهد بود.

ابتدا تحت تاثیر کشش گرانش سرعت جسم بیشتر می شود. زمانی به حداکثر سرعت خود میرسد که فاصله‌ی بین جسم و جرم جاذب کمترین مقدار خود باشد. ستاره شناسان آنرا حضيض خورشیدی می نامند.

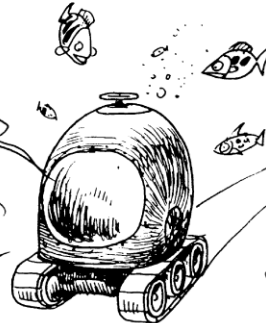

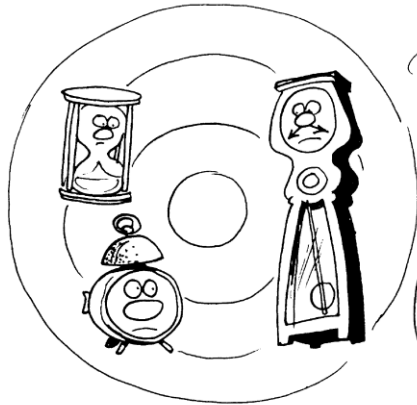
(*) یادآوری: اصل دوم می‌گوید که امکان ندارد که بتوانیم یک خط ژئودزی را در مسیر برگشتی جای - گه دنبال کنیم (پارک کیهانی).
- منظور اینست که زمان را نمی‌توان به عقب برگرداند. مترجم -

هیئت رئیسه

چون فشار P_R از P_E بزرگتر است. گاه جریان می‌یابد و جریان نگار ما (گاهشمار ما) نشان می‌دهد که زمان می‌گذرد.

هر چه عمیق‌تر در گاه فرو روی فشار P_E بیشتر می‌شود. و چون جریان متناسب با تفاوت فشارهاست $(P_R - P_E)$: بدانجهت زمان آهسته‌تر پیش می‌رود.

و عمق سرعت است. هر چه سریعتر حرکت کنیم همانقدر زمان آهسته‌تر می‌گذرد. (*)

و اگر سرعت، سرعت نور باشد، P_E دقیقاً برابر با P_R می‌شود و زمان می‌ایستد.

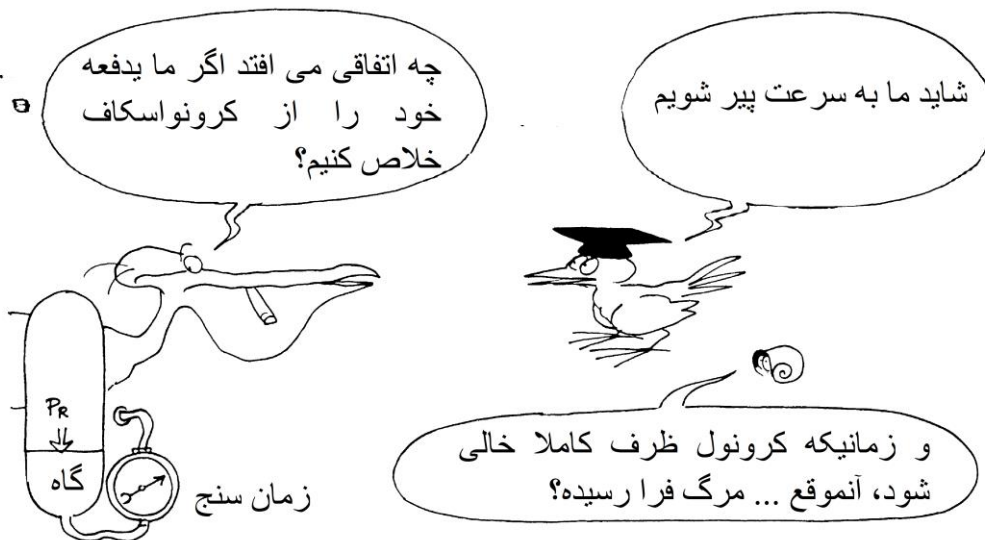

و چون آدمی نمی‌تواند سریعتر از سرعت نور برود، به همان دلیل هم آدمی نمی‌تواند عمیقتر از مرکز پارک کیهانی برود.

(*) نگاه کنید به همه چیز نسبی است، از همین نویسنده.

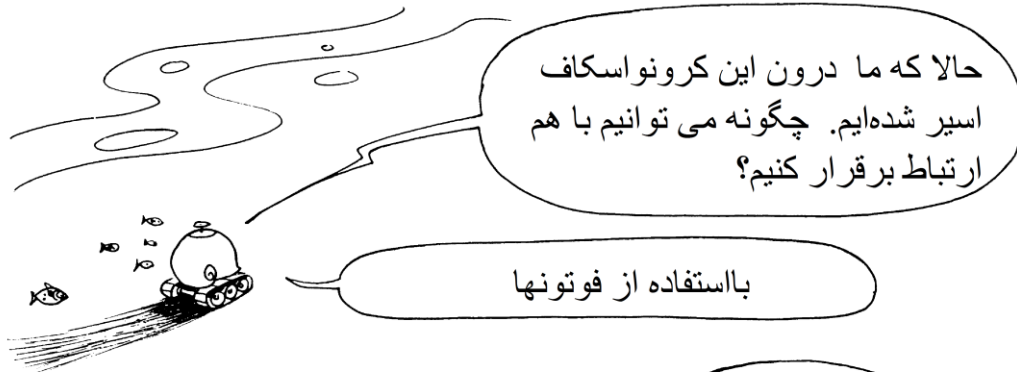

هنگامیکه یک چیز بسیار سنگین باشد، منحنی فضا - زمان را بیشتر خم میکند. این بدین معنی است که در این منطقه هر چند ساکن، تحت فشار بمراتب بالا، یک شیئی غوطه ور در گاه (کرونول) است. زمان برای این جسم بمراتب یواشتر از جسمی می گذرد که دور از یک جسم ثقیل است. موقعیت اول زمانی پیش می آید که یک جسم در نزدیکی جسم متراکمی مانند ستاره ی نوترونی قرار گیرد.

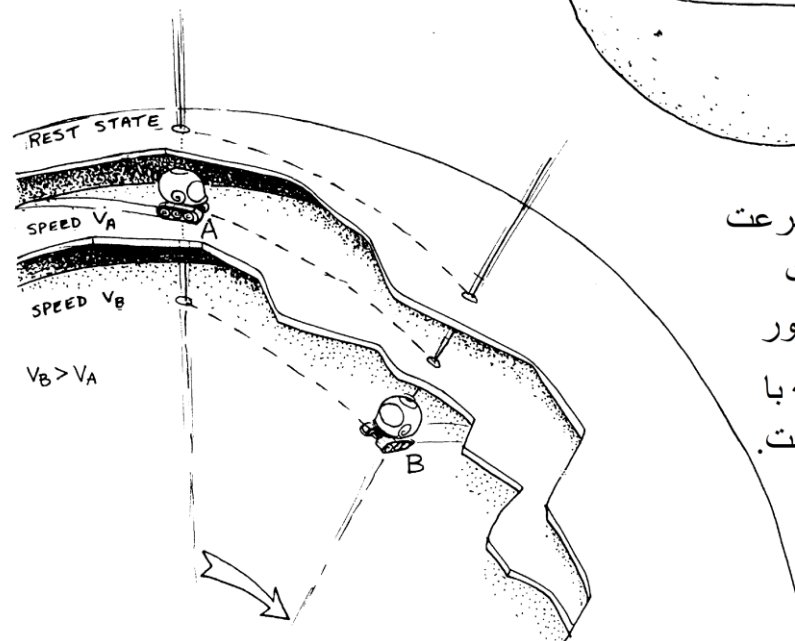
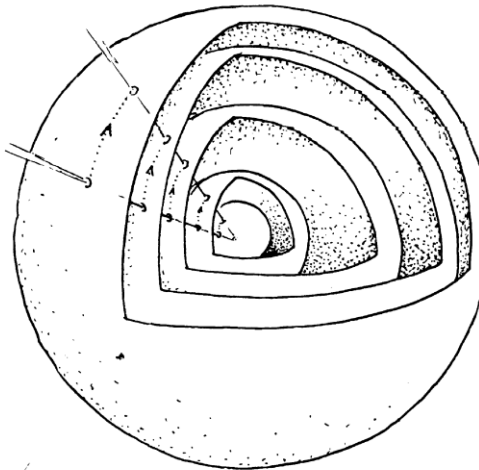

و زمانیکه کرونول ظرف کاملاً خالی شود، آنموقع ... مرگ فرا رسیده؟

برقراری ارتباط

فوتونها ذرات ریز نور هستند که رفتاری مانند چراغ قوه دارند که مسیر خودشان را با سرعت زاویه ای نا متغیر در همه جای پارک کیهانی جارو میکنند.

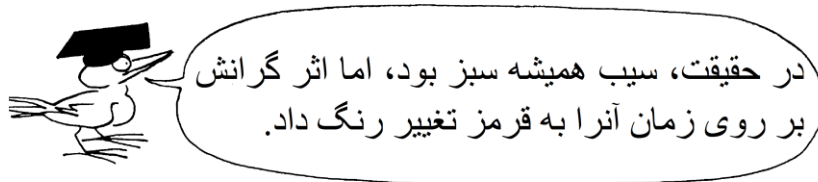
یک جسم مانند A که با سرعت حرکت میکند میتواند باعث حرکت یکی از این ذرات نور در مسیر جسم B باشد که با سرعت V_B در حرکت است.

فرکانس فوتونها پخش شده یا دریافت شده بطور نسبی بوسیله ی نرخ جریان زمان در زمان سنج پخش کننده و یا دریافت کننده اندازه گیری می شود. در زمانسنج A آنسلم نور آبی می فرستد. او خودش را در فضائی کاملا منحنی می یابد. برای مثال او نزدیک یک ستاره ی نوترونی با جرم بسیار متراکم و بالائی است.

زمانسنج سوفی S، این نور را دریافت میکند. او در فاصله ی بسیار دوری از آن جرم سنگین است. بنابراین زمان برای او بسیار سریعتر میگذرد، و او نوری با فرکانس پائین را اندازه خواهد گرفت. برای او رنگ نور (آبی فرستاده شده توسط آنسلم. مترجم) به سرخ تغییر رنگ خواهد داد. (او نور آبی را قرمز دریافت خواهد کرد. مترجم)

آنسلم دارد به یک ستاره ی نوترونی سقوط می‌کند. پیش از آنکه او تحت
تاثیر وزن خودش سرعت در سطح ستاره پهن شود. ما با هزار مصیبت او
را نجات دادیم.

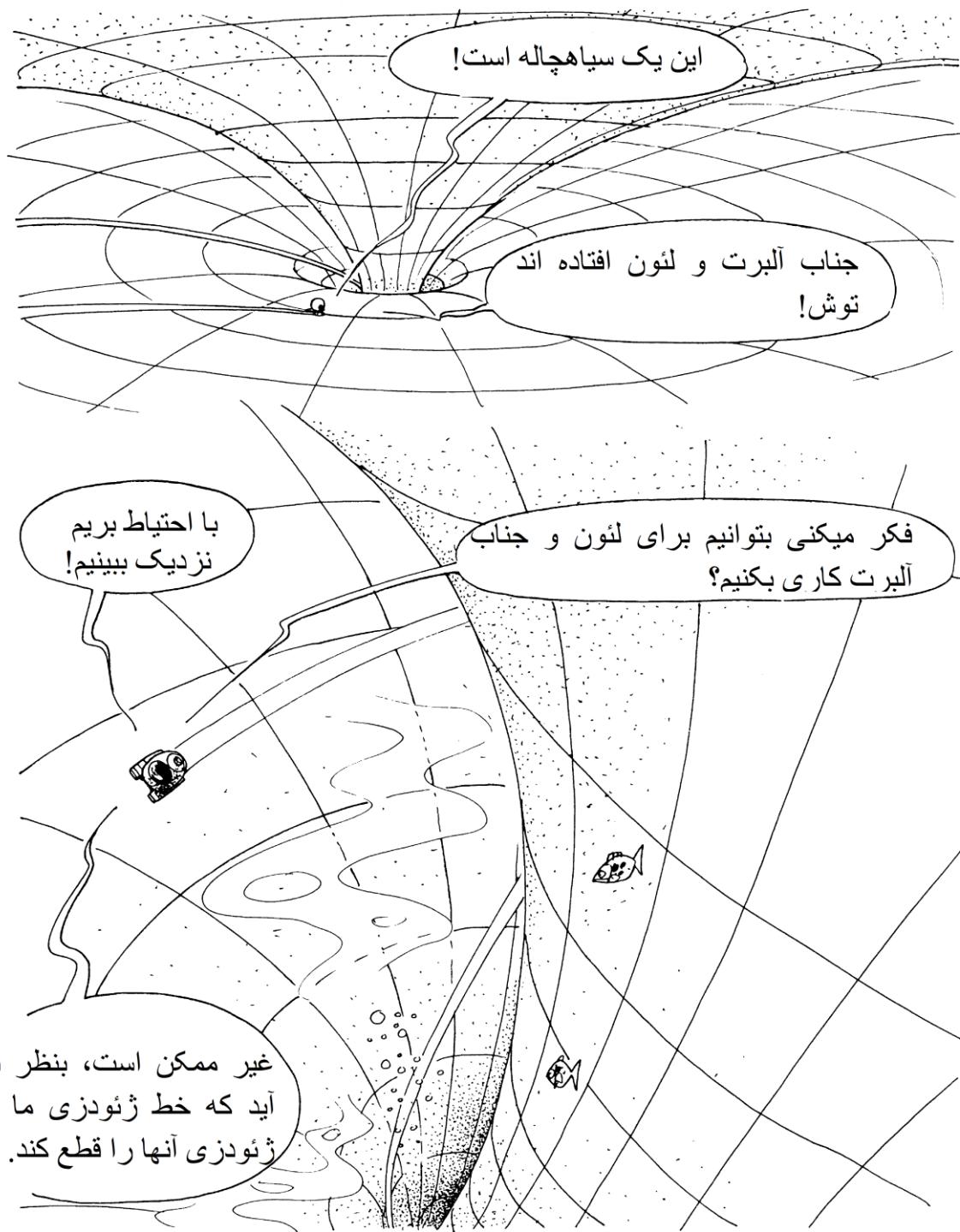

سیاهچاله‌ها از منظری دیگر

(*) امواج رادیویی از جنس همان امواج نور هستند. آنها با سرعت نور C پخش می شوند، ولی فرکانس کمتری دارند.

این یک سیاهچاله است!

جناب آلبرت و لئون افتاده اند
توش!

با احتیاط بریم
نزدیک ببینیم!

فکر میکنی بتوانیم برای لئون و جناب
آلبرت کاری بکنیم؟

غیر ممکن است، بنظر نمی
آید که خط ژئودزی ما خط
ژئودزی آنها را قطع کند.

آنها را می بینی؟

ته سیاهچاله چنان است که عبور از آن امکان پذیر نیست

من آنها هنوز هم می بینم، اما رنگ chronoscope آنها به سرخی غلیظ مایل است.

الو؟ آقای آلبرت؟ لئون؟ صدای منو می شنوید؟

من نمی فهمم. چرا صدایش به جیغ شباهت دارد و بسیار تند حرف می زند؟

صدایش دائما گند می شود. می شود گفت که مانند صفحه‌ی گرامافون می ماند که دارد یواش یواش می ایستد.

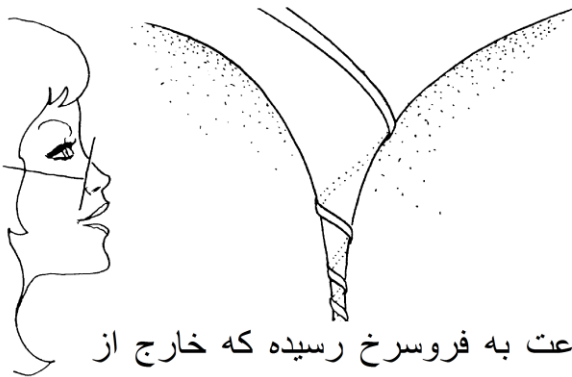
آهه دت تی هه ه ...

اگر آدمها در «مناطق زمانی» مختلفی قرار گیرند ارتباطاتشان مختل می شود.

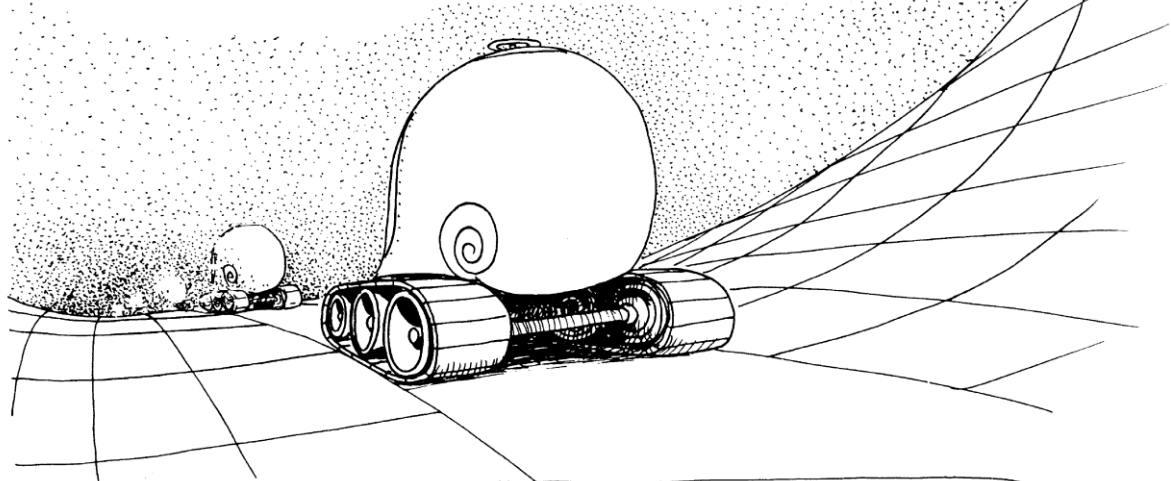
مورد زمان

هر چقدر که آقای آلبرت و لئون بیشتر توی کروونول می روند، فشار بیرونی P_E بیشتر میشود. ظرفیت ساعت آبی کمتر شده و زمان کمتری برای آنها می گذرد.

هنگامیکه آنها به ته چیزها رسیدند، و سرعتشان به سرعت نور رسید، ساعت آبی آنها از خود تنها یک مقدار محدودی کروونول پخش خواهد کرد. این بدان معنی است که آنها به ته زمان متناهی رسیده اند. اما اگر سوفیا، آنسلم، ماکس و تیریاس بتوانند به دیدن فرود آنها ادامه دهند برایشان بینهایت بنظر خواهد رسید.

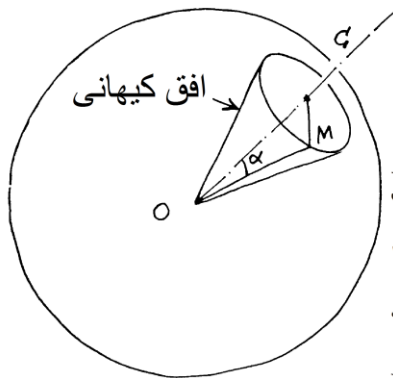
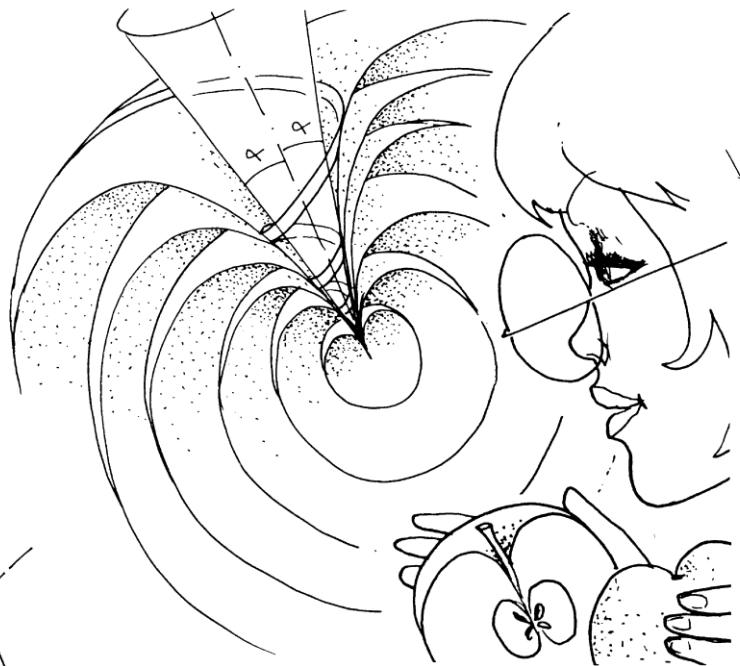

نوری که زمان سنج آنها پخش می کند بسرعت به فرورسرخ رسیده که خارج از محدوده ی نور مرئی است، در همان حال پیام رادیویی صدا یواشتر و یواشتر و آهسته تر و آهسته تر خواهد شد.

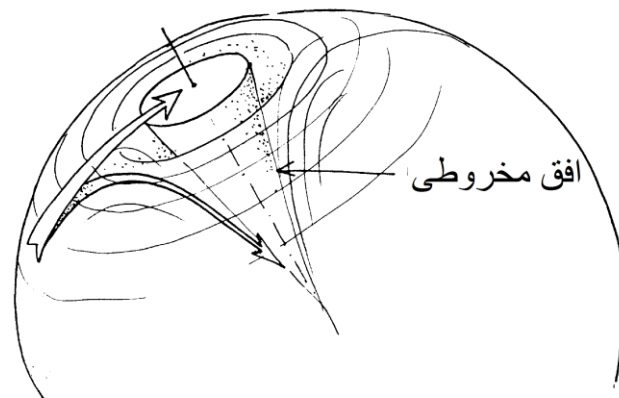

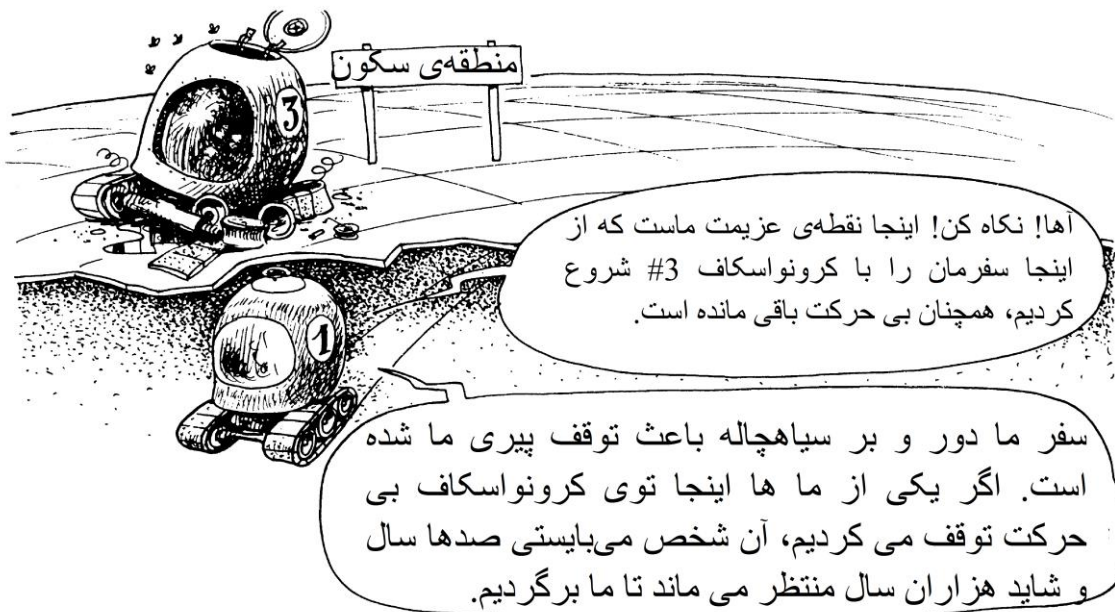
این مرا به یاد پارادوکس آشیل می اندازد که کوشش می کند که به لاک پشت نزدیک شود ولی او در هر قدم تنها نصف فاصله ی که بین خودشان را می پیماید. بنابراین بینهایت زمان لازم دارد تا به لاک پشت برسد. ولی زمان آشیل محدود است.

بر طبق مدل پارک کیهانی ، این یک عکس از سیاهچاله است. مانند اینکه میخی تا مرکز فضا - زمان فرو رفته باشد، یعنی آنجا که تنها سرعت، سرعت نور است. همه‌ی لایه‌ها در آن نقطه مماس به مخروطی هستند که نصف زاویه‌ی راس آن α است.

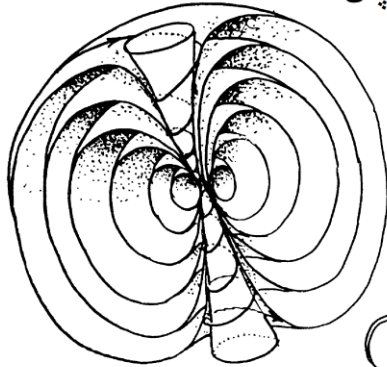
در این مدل فاصله در حقیقت زاویه ای است بین دو بردار شعاعی: بعنوان مثال OM و OC . زمانیکه ما به شکل بالا نگاه می‌کنیم، می‌توانیم بفهمیم که هیچ چیز نمی‌تواند خود را از میان این مخروط با نیم زاویه‌ی α عبور دهد. فرض کنید ناظری بی حرکت روی سطح کروئول ایستاده باشد، او انحنای فضا زمان را درک نخواهد کرد، او این مرز سیاه چاله را افق رویداد می‌نامد. که مانند دایره‌ای دیده می‌شود که به سرعت نور نیز رسیده است.

اینجا، در این مدل پارک کیهانی - یک زوج اصیل (سیاهچال - سفیدچال) بایستی بتوان برپا کرد.

فواره‌ی سفید دقیقاً مانند (سیاهچاله/مترجم) است ولی با موقعیتی که در آن خطوط ژئودزی در آنها در جهت عکس سیاهچاله‌اند.

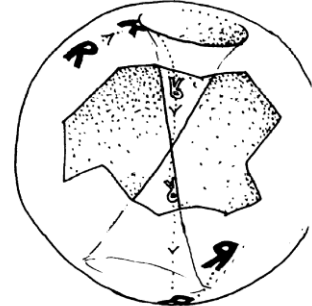
اما غیر از افق رویداد چه چیزی داخل سیاهچاله‌ها است؟ هیچ... وجود ندارد؟!

منظورت اینست که داخل سیاهچاله‌ها مطلقاً چیزی نیست؟

نه خیر! «داخل» سیاهچاله بایستی بطور ساده بیرون فواره‌ی سفید متعلق به آن باشد.

در این مدل آدمی خواهد فهمید که در ساختار سیاهچاله - سفید فواره لایه‌های مدل پارک کیهانی قابلیت جهت دار شدن، نبوده و تنها یک جهت دارد و هر چیزی که وارد آن می‌شود تصویر آینه‌ای آن برمی‌گردد. برای مثال R بصورت R بر می‌گردد.

کثیف چون گل *

اما تئوری‌های دیگری نیز وجود دارند که برخی از آنها معتقدند که سیاهچاله‌ها اجازه می‌دهند که جهان ما با دوقلوی خود تماس بگیرد.

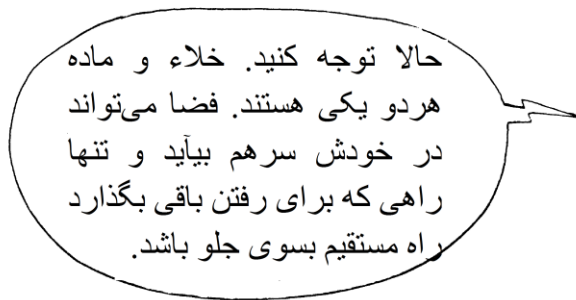

(*) در زبان سوئدی این عبارت را ظرف دوات و در انگلیسی آنرا تمیز چون گل ترجمه کرده‌اند که در هر دو زبان معنی کثیف از آن مستفاد می‌شود.

اختتامیه

اگر این جهان بهتر از جهانهای
ممکن دیگر است، پس چه خوب که من
اینجا زندگی می‌کنم!

پایان

آب از کجای این شیر
می آید که خودش هم
رو هواشناور مانده
است؟

هووووم...

آب کجا می رود که همچنان
سطح آب بلا تغییر مانده
است و بالا نمی آید؟

با اینهمه جاری است؟

